

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 29.

Lördagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 20 i denna månad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 24 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Uppsala, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 24 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.

*Om upp-
rättande af en
ny professur
vid Chalmers
tekniska läro-
anstalt m. m.*

I den till innevarande års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln hemställt, dels i punkt 45, att Riksdagen, i afbidan på proposition angående anordnande af en fjärde (frivillig) årskurs vid husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt för omförmälda ändamål beräkna en höjning af staten för nämnda läroanstalt med förslagsvis 5,900 kronor, dels ock i punkt 149, bland annat, att Riksdagen till arvode åt en lärare i byggnadslära vid läroanstalten måtte på extra stat för år 1913 beräkna ett belopp af 2,000 kronor.

Sedermera hade i en den 1 mars 1912 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad

Om upprättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.

proposition (nr 155), Kungl. Maj:t med återkallande af ofvannämnda framställningar föreslagit Riksdagen att

dels — med uteslutande ur staten för Chalmers tekniska läroanstalt af den däri upptagna andra-läro-befattningen i byggnadslära — i staten uppföra en professor, med undervisnings- skyldighet tillsvidare i husbyggnadslära och med enahanda aflöningsförmåner, som tillkomme nuvarande professorer vid läroanstalten, samt med förpliktelse för befattningens innehafvare att vara underkastad de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna,

(Forts.)

dels å ordinarie stat för Chalmers tekniska läroanstalt bevilja:

för beredande af tillgång till aflöning åt nyssnämnde professor, utöfver det genom ofvannämnda andra-läro-befattnings afförande ur staten tillgängliga beloppet af 3,000 kronor ...	kr. 3,400: —
» bestridande af undervisning i betongbyggnad...	» 900: —
» » » » » byggnadshygien..	» 500: —
» » » » » stadsanläggningskonst	» 500: —
» » » » » modellering	» 600: —
	<hr/>
	Summa kr. 5,900: —

dels ock å extra stat för Chalmers tekniska läroanstalt för år 1913 anvisa

till arfvode åt en lärare i byggnadslära	kr. 1,500: —
» » » » » ornamentik	» 500: —
	<hr/>
	Summa kr. 2,000: —

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr statsrådet Berg: Efter den synnerligen tillfredsställande utgång, som den nyss behandlade propositionen erhållit, har jag känt mig starkt frestad att låta nu föredragna punkt passera utan någon gensaga. Motiveringen till utskottets hemställen är emellertid af sådan art, att den ovillkorligen påkallar några ord från min sida. När man läser denna motivering, kan man nämligen icke undgå den föreställningen, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte vara fotad på synnerligen svaga skäl och ganska obetänkt. Men detta är en alldeles felaktig uppfattning.

Det förhåller sig nämligen så, att propositionen blifvit så att säga *framtvingad af Riksdagen själf*. Förra årets riksdag uttalade, att de elever från Chalmers tekniska läroanstalt, som skulle utbildas till arkitekter, icke borde nödgas att efter sin

kurs vid Chalmers anstalt öfvergå till tekniska högskolan för att där genomgå en ettårig mellankurs och först därpå vinna inträde i den tvååriga kursen för arkitekter vid konsthögskolan, utan borde i stället beredas dem tillfälle att aldeles direkt öfvergå från Chalmers anstalt till konsthögskolan. För det ändamålet borde, efter förra årets riksdagsuttalande, vid Chalmers anstalt inrättas en valfri fjärde årskurs. Men häraf följer med nödvändighet, som den efterföljande utredningen äfven visat, att vid Chalmers anstalt måste upprättas en ny professur, hvarom Kungl. Maj:t i år framlagt proposition. Kungl. Maj:ts förslag afser således icke någonting annat än uppfyllandet af ett önskemål, som förra årets Riksdag aldeles bestämdt uttalat.

*Om upp-
rättande af en
ny professur
vid Chalmers
tekniska läro-
anstalt m. m.*
(Forts.)

Då detta förhållande icke blifvit klart och tydligt framhållet i statsutskottets motivering, har jag ansett mig pliktig att här erinra om huru med saken sig rätteligen förhåller. För närvarande har jag ingen hemställan att göra.

Friherre Lagerbring: Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet började sitt anförande med att säga, att han hade känt sig frestad att låta denna utskottets hemställan passera oanmärkt. Jag får säga, att samma frestelse har icke fått makt med mig. Jag anser mig skyldig dels såsom ledamot af det särskilda utskott, som vid förlidet års riksdag behandlade denna fråga, och dels såsom ordförande i Chalmerska institutets styrelse att här något närmare utveckla skälen för ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Statsutskottet har afstyrkt denna framställning. Statsutskottet har ju många anslagsfrågor att behandla, somliga anslag tillstyrkas på ganska svaga skäl, andra anslag afstyrkas på skäl, som ibland äro ännu svagare. På den utomstående gör det hela nästan intryck af ett slags lotteri, som man skulle kunna kalla statsutskottets anslagslotteri — det enda ordinarie statslotteri, som Sverige för närvarande har. Chalmerska institutet har haft otur vid lottdragningen i år, det har dragit en nit. Man hade verkligen kunnat vänta sig en annan utgång på frågan.

Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har nyss utförligen redogjort för skälen till detta förslag. Frågan förelåg nämligen vid föregående års riksdag till behandling och var då föremål för en motion af två riksdagsmän för Göteborg, herrar Wijkander och Boman. Denna motion jämte Kungl. Maj:ts proposition behandlades af ett särskildt utskott. Jag vill uppläsa ett helt kort stycke af hvad utskottet med anledning af denna motion yttrade. Utskottet sade nämligen:

»Utskottet, som väl inser, att lärjungar från båda de högre tekniska läroanstalterna vid inträdet i konsthögskolan måste stå på ungefär samma kunskapsnivå, anser det emellertid olämpligt, att de studerande från Chalmers läroanstalt skulle nödgas besöka

*Om upp-
rättande af en
ny professur
vid Chalmers
tekniska läro-
anstalt m. m.*

(Forts.)

tre olika läroverk. På denna grund vill utskottet förorda den i motiveringen till ofvannämnda, af herrar Wijkander och Boman väckta motion angifna och äfven af departementschefen antydda utvägen till frågans ordnande och fördenskull uttala såsom sin mening, att, under förutsättning af att en fjärde (frivillig) årskurs anordnas vid husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt, de elever, som fullständigt genomgått nämnda fackskola, skola vara berättigade till direkt inträde vid konst-högskolan.»

I klämman föreslog utskottet, att herrar Wijkanders och Bomans motion skulle anses besvarad genom hvad utskottet i sin motivering anført. Detta blef Riksdagens beslut. Man kunde väl då hafva väntat sig, att en sådan fjärde årskurs verkligen blefve vid Chalmerska institutet inrättad. Men för att kunna inrätta en sådan kurs fordras naturligen lärarkrafter, och för att betala dessa lärarkrafter fordras medel. Dessa medel kunna icke blifva annat än statsmedel, då staten för öfrigt aflönar Chalmerska institutets lärarkår. Meningen hos utskottet kan väl nämligen icke hafva varit, att institutets styrelse skall med egna medel betala dessa lärarkrafter, ty är det meningen, kommer jag att så fort som möjligt hos Kungl. Maj:t anhålla om en ändring af institutets reglemente, där det stadgas, att landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län är själfskrifven ordförande i institutets styrelse. För sådana med tjänsten förenade negativa sportler betackar jag mig.

Emellertid har utskottet enhälligt afstyrkt propositionen, och till råga på olyckan finner man under detta betänkande uppräknad hela den skara, som varit enig om afstyrkandet. Det är lysande och kända namn, högermän, vänstermän och socialister i ljuf och broderlig förening. Ja, man vore nästan böjd att tro, att man här har att göra med en liten början till den nationella samling, om hvilken på senare tiden talats så mycket. Jag kan emellertid icke annat än beklaga, att Chalmerska institutet skulle bli det första föremålet eller, rättare sagdt, det första offret för denna nationella samling.

Under rådande förhållanden lär det väl dock icke vara den minsta utsikt för att denna kammare skall gå på en annan väg än den utskottet föreslagit, ty det finnes väl icke någon förhoppning, att utskottet med sin ärade ordförande i spetsen i denna fråga skall göra en af de eleganta helomvändningar, som på senare tider tillfört utskottet så mycket erkännande och beundran. Jag vill därför inskränka mig till att här uttala den förhoppningen, att Chalmers tekniska läroanstalt, när statsutskottet nästa gång anordnar sitt lilla värilotteri, måtte hafva mera tur än hvad det nu haft.

Jag har intet yrkande.

Herr vice talmannen: Jag hade icke behöft yttra mig, då den föregående talaren icke gjorde något yrkande, men jag har lust att svara med några ord. I friherre Lagerbrings anförande kan jag instämma i visst afseende, och det är i hvad han talade om de lysande namnen, som stodo under betänkan-det, ty däri har han rätt. Kanske jag också kan instämma i hans goda vitsord om de vackra vändningar, som utskottet allt emellanåt gör i kamrarna. Men han hade mycket orätt, när han liknade statsutskottet vid ett statslotteri, allra mest om han åsyftade utskottets andra afdelning. Ty ett liknande lotteri skulle icke ha funnits i hela världen, och jag tror icke man skall kunna finna på någon institution, som så litet liknar ett lotteri. Alla lotter vinna. Vi tillstyrka så godt som allting, det kan herr statsrådet vitsorda.

Men nu skall jag vända mig mot herr statsrådet, ty jag kan icke finna, att hans kritik af vår motivering är riktig. Herr statsrådet sade, att förra årets Riksdag uttalat såsom ett önskemål, att en sådan fjärde kurs måtte inrättas. Det anser jag vara ej fullt riktigt refererat. Förra årets Riksdag uttalade icke, såvidt jag kan läsa innantill, såsom ett önskemål, att en sådan fjärde kurs måtte inrättas, utan såsom ordagrant återgifvits i Kungl. Maj:ts proposition, som jag förmodar har vitsord, uttalade utskottet — och Riksdagen motsade icke detta — att utskottet hyste den meningen, att under förutsättning, att en fjärde (frivillig) årskurs anordnades vid husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt, de elever, som fullständigt genomgått nämnda fackskola, skulle vara berättigade till direkt inträde vid konsthögskolan. Således uttalade icke Riksdagen ett önskemål utan endast en förutsättning, att, därest en fjärde kurs blefve inrättad vid Chalmers tekniska läroanstalt, skulle elever därifrån utan vidare få inträde i konsthögskolan. Riksdagen har således icke uttalat en önskan och har ännu mindre sagt någonting om tiden, när möjligen en sådan fjärde klass bör inrättas och allra minst har Riksdagen sagt, att för denna fjärde kurs bör inrättas en professur. Det är därom frågan nu rör sig. Eftersom vi hafva en så enkel föredragningslista i dag, kan jag kanske få offra ett par minuter för att herrarna bättre må komma in i frågan.

Förra Riksdagen beslöt, att för fullständig arkitektutbildning skulle krävas två års studier vid konstakademien. För att få inträde vid konstakademien skulle arkitekterna ha gått igenom fyra års kurs vid tekniska högskolan eller tre års kurs vid Chalmers anstalt och en fjärde årskurs vid tekniska högskolan. Det är hvad förra årets Riksdag beslutit. Det anfördes då, att det var en olägenhet för eleverna vid Chalmers läroanstalt att under det fjärde året undervisas vid nytt läroverk och af nya lärare, och den olägenheten vill jag icke helt bestrida, men jag

*Om upp-
rättande af en
ny professur
vid Chalmers
tekniska läro-
anstalt m. m.*
(Forts.)

Om upprättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m. vill tillika fästa uppmärksamheten på, att styrelsen för Chalmerska institutet — jag förmodar, att friherre Lagerbring då satt såsom ordförande, och att han var ense med styrelsen — yttrade, att om också olägenheter uppkomme, kunde det å andra sidan icke bestridas, att det medförde vissa förmåner att äfven få kompletterande undervisning vid tekniska högskolan. Under sådana förhållanden tyckas skäl icke föreligga att åtminstone året efter omorganisationens genomförande anordna en sådan fjärde kurs.

(Forts.)

Därtill kommer, och det bör man icke förbise, att i propositionen omtalas, att under 25 år icke mer än något öfver 30 elever från Chalmerska institutet sökt inträde vid konstakademien, således knappast mer än en lärjunge om året. Är det verkligen skäl att inrätta en ny professur och en ny årskurs under sådana förhållanden?

För oss i statsutskottet har det varit alldeles klart, att här icke föreläge tillräckliga skäl för att tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Berg: Den stora arbetsbörda, som påhvilat ordföranden i statsutskottet, gör att man måste anse det ganska naturligt, att han kan råka ut för ett och annat litet förbiseende. Jag tror, att han gjort så i detta fall.

För det första har han uppfattat Riksdagens uttalande förra året om den föreslagna anordningen såsom hypotetiskt, d. v. s. gjordt under viss förutsättning. Detta är knappast riktigt. Det uttalande, som förra året gjordes i frågan, var icke hypotetiskt utan positivt. Riksdagen yttrade, att en förutsättning för att chalmeristerna skulle omedelbart få inträde i konsthögskolan vore, att vid Chalmerska anstalten inrättades en fjärde årskurs. Men för sitt omdöme och sitt uttalande, att chalmeristerna borde direkt få inträde i konsthögskolan och att nämnda fjärde årskurs alltså *borde* komma till stånd, uppställde förra årets Riksdag alldeles ingen förutsättning. Min företrädare hade i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttalat, att han ansåg saken kunna ordnas på det sättet, att chalmeristerna först finge genomgå en treårig kurs i Göteborg, därpå en ettårig kurs vid tekniska högskolan och slutligen en tvåårig kurs vid konsthögskolan. Det var mot hans uppfattning, att sådant lämpligen skulle kunna gå för sig, som Riksdagen alldeles bestämdt opponerade sig. I stället uttalade Riksdagen den meningen, att chalmeristerna borde ha en fyraårig kurs i Göteborg och omedelbart därpå en tvåårig kurs vid konsthögskolan i Stockholm. Jag vill anföras, hvad Riksdagen förra året sade härom — det finnes återgifvet i den kungliga propositionen på sid. 14. Riksdagen yttrade: »Sedan studietiden vid konsthögskolan sålunda enligt Kungl. Maj:ts förslag blifvit förkortad till två år, skulle elever, utgångna

från den nu 3-åriga husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt, enligt nämnda förslag komplettera sina studier med ett fjärde år vid tekniska högskolan, innan de kunde vinna inträde vid konsthögskolan. Direkt öfvergång från Chalmers tekniska läroanstalt till konsthögskolan skulle således enligt detta förslag vara utesluten.» Och nu kommer Riksdagens positiva uttalande: »Riksdagen, som väl inser, att lärjungar från båda de högre tekniska läroanstalterna vid inträdet i konsthögskolan måste stå på ungefär samma kunskapsnivå, anser det emellertid olämpligt, att de studerande från Chalmers läroanstalt skulle nödgas besöka tre olika läroverk.»

Om upprättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.

(Forts.)

Såvidt jag kan konstern att läsa nödortfigt innantill, är detta uttalande icke hypotetiskt, utan klart och positivt.

Den ärade ordföranden i statsutskottet synes vidare hafva uppfattat saken så, att först i årets proposition meddelats den upplysningen, att från Chalmerska läroanstalten till undervisning vid konsthögskolan under de senaste 25 åren gått endast några och trettio elever, och samma uppfattning måste man ock få af de ordalag, hvarmed denna sak af statsutskottet omnämmts i dess motivering. Jag vill med anledning häraf påpeka, att den upplysningen lämnades redan af förre departementschefen i hans anförande till statsrådsprotokollet den 21 april 1911. Hans uttalande finnes återgifvet i årets proposition på sid. 13, från hvilken jag vill uppläsa följande ord af statsrådet Lindström: »Jag vill i detta sammanhang omnämna, att under de senaste tjugufem åren från läroanstalten utgått till konsthögskolan sammanlagdt allenast några och trettio elever». Upplysningen i fråga innehåller sålunda icke något nytt, som kommit först i år, utan den förelåg redan i fjol, och, oaktadt Riksdagen då hade den för sina ögon, uttalade den sig dock så positivt, som jag nyss angifvit.

Vidare framhöll statsutskottets ärade ordförande, att om ock Riksdagen förra året antydt någon uppfattning i af mig angifven riktning, Riksdagen därmed icke uttalat sig för upprättandet af en ny professur för ändamålet. Med anledning häraf vill jag hänvisa till den utförliga redogörelse, som i årets proposition lämnats för den långa skriftväxling, som förts mellan å ena sidan Chalmerska läroanstaltens styrelse och å andra sidan Tekniska högskolans styrelse. Under denna skriftväxling har Chalmerska läroanstaltens styrelse framhållit, att, om saken blefve ordnad så, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, med upprättande af en ny professur, skulle eleverna från Chalmerska anstalten vara tillräckligt förberedda för att direkt träda in i konsthögskolan. Tekniska högskolans styrelse åter har häfdat den meningen, att, äfven om den nya professuren upprättades, styrelsen dock hyste tvifvelsmål om att chalmeristerna i alla fall komme upp till den nivå, som fordrades för direkt inträde i konsthögskolan. Men

Om upp- rättande af en ny professur vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m. om en sak har man, trots all skiljaktighet i öfrigt, på båda hållen hela tiden varit fullständigt ense, nämligen den att i alla händelser den nu föreslagna nya professuren vid Chalmerska anstalten vore alldeles nödvändig. Jag har vid studiet af handlingarna icke kunnat se någon möjlighet att uppfylla den önskan.

(Forts.) Riksdagen i fjol uttalade om beredande åt chalmeristerna af direkt öfvergång till konsthögskolan, utan att man anordnar saken så som Kungl. Maj:t nu föreslagit.

Saken är i sin enkelhet denna: Förra året uttalade departementschefen såsom sin tro, att den anordningen kunde vara lämplig, att chalmeristerna finge undervisning tre år i Göteborg, ett år vid tekniska högskolan och de två sista åren vid konsthögskolan. Då svarade Riksdagen: Nej, den anordningen är olämplig, vi anse, att ordningen bör vara följande: fyra år vid Chalmerska anstalten och därpå två år vid konsthögskolan. Nu kommer Kungl. Maj:t i år och framlägger just den af Riksdagen förordade anordningen såsom sitt förslag. Då svarar Riksdagen: »Nej, den anordningen gilla vi icke; vi anse, att det skall vara så, som departementschefen förra året sade, men som vi då förkastade». Det synes mig, som om behandlingen af denna sak en liten smula påminde om ett par lekar, som jag minnes från min barndom. Den ena kallades »kurra gömma», och den andra: »när jag säger släpp, skall du hålla, och när jag säger håll, skall du släppa».

Jag har velat säga detta för att därigenom lämna en förklaring, hvarför Kungl. Maj:t ansett sig skyldig att framlägga det önskemål, som Riksdagen förra året uttalade.

Friherre Lagerbring: Endast ett par ord, mina herrar!

Jag ber att först och främst få säga, att, enligt min mening, har herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet alldeles riktigt uppfattat Riksdagens beslut förra året. Frågan behandlades då, såsom herrarna veta, af ett särskildt utskott och icke af statsutskottet. Och detta är anledningen, hvarför jag kanske bättre än statsutskottets ärade ordförande har reda på hvad som det särskilda utskottet menade med sitt förslag, som sedan blef Riksdagens beslut.

Af det energiska sätt, hvarpå herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet försvarat den kungl. propositionen, har jag emellertid fått den förhoppningen, att en kungl. proposition i ämnet skall komma fram ännu en gång och då röna ett bättre och mera förstående mottagande af statsutskottet och Riksdagen.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda betänkande nr 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 10 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens första tillfälliga utskotts den 23 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 13, i fråga om en af herrar Bengtsson i Göteborg och Kristensson inom Andra kammaren väckt motion, nr 242, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och förslag i fråga om användandet af öfverkvalificerad arbetskraft vid tullverket, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 20 och 23 innevarande april bordlagda utlåtande nr 11, i anledning af motion nr 88, af herr Lindley, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder för inrättande af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling m. m. *Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.*

Uti en inom Första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 88, hade herr *Lindley* hemställt, »att Första kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranleder, om förslag

dels till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling och
dels till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa».

Utskottet hade i detta utlåtande på åberopade grunder hemställt,

dels att Första kammaren icke måtte bifalla motionen i hvad den afsåge inrättande af en maritim arbetsförmedling,

dels ock beträffande frågan om en arbetslöshetsförsäkringskassa, att Första kammaren ville i så måtto bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutade, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida icke tills vidare och intill dess frågan om arbetslöshetsförsäkring för sjömän kunde blifva slutligen ordnad, sjömanshusen genom statsanslag eller annorledes måtte kunna sättas i tillfälle att i större omfattning än för när-

Om arbets-
löshetsför-
säkring för
sjömän m. m.

varande vore förhållandet lämna tillfälliga understöd åt behöfvande, arbetslösa sjömän.

(Forts.)

Reservation hade afgifvits af grefve *Lagerbjelke*, herr *Danström* och grefve *Spens* i hvad angick understöds-kassa.

Grefve Lagerbjelke: Inom båda kamrarna hafva väckts lika lydande motioner, i Första kammaren af herr Lindley, gående ut på en utredning, *dels* om maritim arbetsförmedling, *dels* om en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjöfolk. Beträffande den maritima arbetsförmedlingen hafva utskotten i båda kamrarna afstyrkt motionen, och detta af det skäl, att en utredning i detta afseende pågår. Jag torde därför icke behöfva mera uppehålla mig vid den delen af motionen.

Beträffande åter den senare delen af motionen eller rörande en arbetslöshetsförsäkringskassa, hvarmed torde afses en fullständig arbetslöshetsförsäkring i teknisk mening för sjöfolk, har Andra kammarens utskott tillstyrkt denna. Första kammarens utskott har däremot icke velat vara med om en arbetslöshetsförsäkringskassa, men har för sin del tillstyrkt en understöds-kassa, det vill säga att det ställes medel till förfogande att såsom ett slags fattigunderstöd tilldelas en del behöfvande, arbetslösa sjömän. Utskottet har dock icke varit enigt i denna del, i det att jag jämt två andra ledamöter af utskottet reserverat mig i detta afseende.

Såsom skäl för denna reservation får jag anföra, att det till en början kan anses vara en så stor principiell skillnad mellan en arbetslöshetsförsäkring och detta utdelande af understöd, att det synes mig kunna ifrågasättas, huruvida majoritetens i utskottet förslag tillhör det område, hvarest utskottet har motionsrätt. Äfvenså anser jag, att det bör fästas afseende vid, att motionären, enligt hvad utskottet inhämtat, för sin del, därest yrkandet om en arbetslöshetsförsäkringskassa icke bifalles, helst ser, att icke heller arbetslöshetsunderstöds-kassan beslutas.

Hvad nu beträffar utskottsmajoritetens förslag om en sådan understöds-kassa, synes det mig till en början ganska ovisst, hvilket omfång utskottet velat gifva åt detta understöd. Det är tydligt, att detta understöd är afsedt för vissa ömmande fall, såsom t. ex. när efter skeppsbrott en sjöman befinner sig i medellösa omständigheter. Men härtill har utskottet ingalunda inskränkt sig. Utskottet synes äfven vilja i stor skala utdela understöd under perioder af hvad utskottet ömsom kallar »oförvållad arbetslöshet» och ömsom »tillfällig arbetslöshet». Hvad utskottsmajoriteten menat med det senare uttrycket kan jag icke förstå. Ty är det så, att det är en period af arbetslöshet, lärer väl arbetslösheten icke längre vara tillfällig. Jag kan således utgå endast från att utskottet menar perioder af oförvållad arbetslöshet.

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Nu synes utskottet mena, att understödet skall utgå i den omfattningen, att sjömannen icke skall behöfva skaffa sig arbete utom yrket. Utskottet säger nämligen: »Den tillfälliga arbetslösheten innebär äfven ett väsentligt hinder för skapande af en duglig svensk sjömansstam. Genom att sjömännen under perioder af arbetslöshet tvingas att skaffa sig arbete på land, stegas ytterligare den under senare år alltmera framträdande öfvergången mellan sjömansyrket och andra yrken, hvilken öfvergång visserligen gör det lättare för sjöfolket att under arbetslöshetstider få arbete på land men som ingalunda torde vara till båtnad för själfva sjömansyrket. Vidare torde under perioder af tillfällig arbetslöshet svenska sjömän och ofta de för sitt yrke mest hän- gifna i stor utsträckning begifva sig ur riket för att söka hyra i utländsk kofferditjänst, där de sedan icke sällan kvarstanna.»

En sådan mening af utskottsmajoriteten, att sjömän skulle få understöd i den omfattning, att de icke behöfde söka syssel- sättning utom yrket, står emellertid i strid med hvad utskottet förut yttrat beträffande arbetsförmedling. Där talas det om önsk- värdheten af att maritin arbetsförmedling sättes i förbindelse med den allmänna arbetsförmedlingen. Och sedan yttras det, att sjö- folket vid sådan arbetslöshet är hänvisadt att söka sig arbete inom andra yrken.

Nu framhåller utskottet vidare med rätta, att dessa perioder af arbetslöshet äro ofta återkommande, och att skälen därtill äro »vårt lands klimatiska förhållanden samt de starka växlingarna på fraktmarknaden», hvilka ha till följd, att arbetstillgången blir synnerligen ojämn. Under sådana förhållanden måste det röra sig om understöd i stor skala, äfven om man, såsom naturligt är, efter min uppfattning, utgår från, att en sjöman måste vid arbetslöshet i sitt yrke söka sig annat arbete.

Men hvarifrån anser nu utskottsmajoriteten, att de betydande belopp, som erfordras, skola tagas? Härom får man icke någon upplysning annat än i klämman, där utskottet talar om »stats- anslag eller annorledes». Beträffande betydelsen af detta »annor- ledes» får man icke den ringaste ledning af utskottet. Det synes mig, som om utskottet häftat vid detta för att om möjligt där- igenom få frågan lättare igenom. Andra kammarens utskott har föreslagit, att såsom hjälp vid arbetslöshetsförsäkring skulle kunna användas de hyresafgifter, som utgå till sjömanshusen. Jag vill dock i sådant hänseende erinra om, att sådana afgifter till sjömanshusen utgå endast vid afmönstring från fartyg i utrikes sjöfart. Sådana afgifter utgå icke och torde icke heller kunna påläggas annat än i samband med på- eller afmönstring. Nu skall på- och afmönstring ske endast i utrikes fart samt vid första och andra klassens ångfartyg i inrikes fart. Vid annan skeppsfart inom riket finnes icke föreskrifven någon på- och afmönstring; och någon sådan torde väl icke heller kunna före-

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.

(Forts.)

skrifvas, åtminstone icke utan en genomgripande omorganisation af sjömanhusen. Då någon på- och afmönstring sålunda icke är föreskrifven för större delen af sjöfarten, torde man icke heller kunna i hyresafgifterna erhålla något bidrag till den ifrågasatta understödskassan, lika litet som till en arbetslöshetsförsäkringskassa.

Skall sålunda understöd lämnas, synes det endast återstå att gifva statsanslag. Men då framställer sig osökt den frågan: hvarför skola sjömän mera än andra säsongarbetare anses berättigade till statsunderstöd i stor skala? Sjömän kunna likaväl som andra säsongarbetare af hvilken art som helst söka arbete utom yrket, äfvensom hjälp i understödsföreningar, hvilka bildas för arbetslöshet.

Det hade nu kunnat så vara, om detta förslag om understöd hade inskränkt sig till de ömmande fall, hvarom jag förut nämnt. Men i sådant fall synes en dylik hemställan än mer skilja sig från den af motionären ifrågasatta arbetslöshetsförsäkringen. För öfrigt känner jag mig icke öfvertygad om, att det icke finnes tillräckliga medel för dessa enstaka fall. Utskottet talar i sin kläm om, att sjömanshusen skulle sättas i tillfälle att »i större omfattning än för närvarande är förhållandet» lämna tillfälliga understöd åt behöfvande, arbetslösa sjömän. En del medel finnas således tillgängliga. Äfven talar majoriteten om sjömanshusens betydliga öfverskott. Sjömanshusen kunde då upphöra att afsätta öfverskott och i stället använda dem till nu ifrågasatta ändamål. Det synes mig icke heller uteslutet, att sjömanshusen skulle kunna, i afvaktan på den blifvande arbetslöshetsförsäkringen, taga något af dessa medel för ömmande fall. Det skulle väl icke vara så farligt.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att, om man utsträcker understödsbeviljandet i större skala till arbetslösa sjömän, detta utan tvifvel lätt skulle kunna föranleda till missbruk. Sjöfolk skulle därigenom ytterligare stärkas i sin ovilja att söka arbete inom främmande yrken. Sjöfolket är, som vi alla veta, ett synnerligen sorglöst släkte; och antagligt är, att vetskapen om, att understöd kan erhållas, skulle åtstadkomma, att sjöfolket ännu mindre än förut tänkte på sin framtid.

Innan jag slutar med mitt yrkande, vill jag nämna ett par ord angående den af Andra kammaren beslutade utredningen om arbetslöshetsförsäkring för sjöfolk. I detta afseende vill jag erinra, att utskottet har såsom skäl däremot framhållit, att en utredning redan är igångsatt om allmän arbetslöshetsförsäkring, och att det synes utskottet olämpligt, att frågan om sjöfolkets arbetslöshetsförsäkring utbrytes ur den allmänna utredningen. Vidare vill jag påpeka, att Andra kammarens utskott såsom det främsta skälet för en sådan utbrytning redan nu har framhållit, att det beträffande sjömannens arbetslöshet finnes en

grund att bygga på i sjömanshusens organisation och de till sjömanshusen utgående hyresafgifterna. Men jag har redan förut sökt visa, att det är omöjligt att lägga dessa till grund för en arbetslöshetsförsäkring.

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Jag får därför, herr talman, på grund af hvad jag anfört, yrka bifall till första punkten af utskottets hemställan, men afslag å yrkandet såväl om en arbetslöshetsförsäkringskassa som en understöds-kassa.

Herr Hallberg: Som herrarna finna, har utskottet varit ense i denna fråga intill spörsmålet om lösningen af arbetslöshetsfrågan, därutinnan majoriteten tänkt sig anordnandet af en understöds-kassa att tills vidare hjälpa sjömännen till rätta.

Nu menar den ärade ordföranden i utskottet, att majoriteten öfverskridit sin befogenhet, då den föreslagit inrättande af denna understöds-kassa. Det torde emellertid vara erkänt, att ett tillfälligt utskott har samma befogenhet som ett ständigt, nämligen att inom en motions ram göra de framställningar, hvartill utskottet kan finna motionen föranleda. Har nu utskottet härutinnan öfverskridit gränsen?

Vid besvarandet af denna fråga får man upplösa motionen i »mål» och »medel». Motionären föreslår i förevarande motion inrättandet af en för sjöfolk afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa. En sådan arbetslöshetsförsäkringskassa, framhåller motionären, är särskildt för sjömän af behovet påkallad och behöfver därför komma till stånd förr, än en arbetslöshetsförsäkring för andra kategorier kan ordnas. Och motionären förutsätter, att detta kan ske genom anlitage af sjömanshusen, såsom en organisation, lämpad för handhavandet af denna angelägenhet. Medel för denna kassa äro att tillgå i de af befäl och manskap utgående hyresafgifterna, hvilka redan nu uppbäras af sjömanshusen.

Nu anser sig utskottet af angifna skäl icke kunna förorda en arbetslöshetsförsäkringskassa särskildt för sjömän. Men som sjömansyrket är af den säregna art, att sjömännen oftare än andra äro utsatta för arbetslöshet och behöfva understöd, tillstyrker utskottet inrättandet tills vidare — och jag betonar orden tills vidare — af en understöds-kassa för sjömän att vid arbetslöshet anlitas. För denna kassa kunde sjömanshusen anlitas såsom organisation, såsom ock motionären föreslagit beträffande arbetslöshetsförsäkringskassan. Medel skulle enligt motionärens förslag, såsom redan nämnts, beredas genom de hyresafgifter, som till sjömanshusen inflyta. Utskottet har tänkt sig jämväl denna utväg, men har i första hand föreslagit, att kassan skulle bildas »genom statsanslag eller annorledes», med hvilka sista ord utskottet velat angifva, att visserligen hyresafgifterna skulle kunna anlitas, men att äfven andra utvägar möjligen kunde utfinnas.

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Om det nu förebäres, att utskottets förslag därom att statsanslag för uunderstöds-kassan skulle förekomma vore en obehörig utvidgning af motionen, tillåter jag mig framhålla, att jämväl motionären måste anses ha förutsatt, att staten härutinnan skulle träda stödande emellan, äfven om han icke med klara ord utsagt detta. Ty för motionären liksom för enhvar annan torde det vara uppenbart, att en arbetslöshetsförsäkringskassa icke kan åstadkommas allenast genom hyresafgifterna. Jag vågar således påstå, att utskottet icke genom sitt förslag öfverskridit sin behörighet.

Utskottets ordförande åberopade också, att, enligt hvad han hade sig bekant, motionären icke önskade inrättandet af en arbetslöshetsunderstöds-kassa, och att däri skulle ligga ett ytterligare stöd för den åsikten, att utskottet gått öfver behöriga gränser. Jag vet icke hvad motionären härutinnan vill. Han må nu vilja det ena eller andra, men jag läser i alla fall motionen oberoende af hvad motionären muntligen ger tillkänna som sin mening. Jag tror nog, att Riksdagens annaler kunna både i utskottsbetänkanden och i riksdagsbeslut uppvisa större licentia, än den utskottet här tillåtit sig.

Hvad själfva saken angår, så trodde jag knappast, att olika meningar skulle göra sig gällande därom, att åtskilliga skäl tala för, att det allmänna träder stödande emellan till hjälp åt arbetslösa sjömän. Det kan icke förnekas, huru mycket man än söker göra gällande motsatsen, att sjömansyrket i mångt och mycket intager en särställning gentemot andra yrken. Mera än andra yrkesmän är sjömannen utsatt att bli arbetslös på grund af faktorer, hvaröfver han icke har rådighet. Invändningen, att sjömannen, som ej kan få sysselsättning till sjöss, kan skaffa sig arbete till lands, låter ju rätt plausibel men är dock icke som regel hållbar. Undantag kunna ju gifvas. Men i stor omfattning gäller det, att man kan tala om en sjöman till häst såsom en styggelse, när man hänvisar honom till arbetet på landbacken. Han är efter sin långa vistelse på sjön mer eller mindre bortkommen, när han sättes till arbete till lands, och för öfrigt är detta att skaffa sig arbete något, som är lättare sagdt än gjordt. Sjömännens arbetslöshet inträffar ofta under den sämsta arbetstiden, senhösten eller vintern. Men lyckas en sjöman någon gång få arbete till lands — sådant kan stundom hända —, är det icke så ovanligt, att han stannar kvar vid sådant arbete stundom rätt länge — jag vill säga för länge — för att åter gå till sjöss, när hyra erbjuder sig. Men detta är icke ägnadt att skapa en duglig sjömansstam. Man hör icke sällan fartygsbefälhafvare tala om och klaga öfver, att sådana sjömän, som länge haft sin sysselsättning till lands, och hvilka de kalla landtkrabor, genom den långa vistelsen till lands pläga visa sig tafatta, då de komma ombord.

Ett annat alternativ för en arbetslös sjöman är naturligtvis att gå sysslös och fara illa, men den utvägen är väl icke att anbefalla.

En tredje utväg är, att han beger sig till en utländsk hamn för att där söka hyra. Lyckas detta, är han mycket ofta för-
lorad för den svenska handelsflottan. Detta visar erfarenheten alltför ofta för den, som något haft tillfälle att iakttaga fenomenet. Lyckas han icke skaffa sig hyra, vänder han sig till den svenske konsuln på den utländska platsen med begäran om understöd. Enligt konsulatstadgan är nämligen en sjöman, som i utlandet befinner sig i nödställd belägenhet, berättigad att hos konsuln erhålla understöd på statens bekostnad, och stundom, då konsuln finner konjunkturen så ogynnsamma, att sjömannens kvarstannande på den utländska orten är ändamålslös, skickar han honom tillbaka till hemorten, allt på statens bekostnad. Sjömannens belägenhet är då likadan, som då han reste hemifrån. Staten har emellertid gagnlöst åsamkats utgifter. Under sådana förhållanden synes det mig med fog kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore mera ändamålsenligt, att staten understödde sjömannen, då han i hemlandet afvaktade anställning, än att göra detta, sedan han kommit till utrikes ort. Sjömanshusen äga visserligen, såsom utskottets ordförande framhöll, enligt det nya sjömanshusreglementet rätt att lämna understöd åt sjömän, men sjömanshusen hafva inga pengar för detta ändamål, och bestämmelsen om detta understöd är således alldeles illusorisk.

Den ärade utskottsordföranden framhöll såsom en motsägelse i utskottsbetänkandet, att betänkandet talade om sjömanshusens betydande öfverskott, men detta skall ju läsas med förstånd. Öfverskott hafva de visserligen, men dessa öfverskott behöfvas alltför väl för att möta blifvande ökade utgifter till pensionering af invalider och sjömannens änkor och barn. Ökningen i handelsflottan går framåt, och antalet pensionärer ökas i samma mån. Faktiskt hafva sjömanshusen inga pengar att understödja arbetslösa sjömän med.

Då utskottet nu ifrågasatt, att sjömanshusen skulle eventuellt genom statsanslag sättas i tillfälle att kunna på ett verkamt sätt bistå arbetslösa sjömän, vill jag framkasta en tanke angående sättet för anskaffandet af härför nödiga medel. Utskottets ordförande frågade, hvarifrån pengar skulle tagas. Det finnes, såsom herrarna veta, något som heter lastpengar, en afgift af tio öre per ton, som fartyg har att erlägga dels vid första ankomsten från eller första afgang till utlandet, oafsedt om fartyget innehar last eller icke, dels ock vid hvarje förnyadt inkommande från utlandet, då fartyget lossar last. Denna afgift erlägges jämväl af utländska fartyg. Lastpengarnas belopp utgjorde, enligt den sista redogörelse jag känner, 700,000 kronor

*Om arbets-
löshetsfö-
säkring för
sjömän m. m.*
(Forts.)

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

per år, däraf på utländska fartyg belöper omkring 250,000 kronor. Denna inkomst användes icke till något sjöfartens ändamål. Som bekant har en motionär i Andra kammaren under detta år ifrågasatt afskaffandet af lastpengarna och därvid framhållit, att det vore en obehörig skatt på rederirörelsen, helst dessa pengar icke alls komme rederirörelsen till godo. Men det kan ju vara skäl att öfverväga, huruvida icke denna afgift kunde användas just för det ändamål här är i fråga, nämligen understödjande af arbetslösa sjömän. Därigenom förfülle ju det i motionen åberopade skälet för afgiftens borttagande, nämligen att den endast tynger såsom en skatt på sjöfartsnäringsmen icke i någon mån främjar denna näringsintressen.

Då således, enligt utskottets uppfattning, det är oafvisligt, och detta jämväl i sjöfartens eget intresse, att åtgärder vidtagas för att bispringa arbetslösa sjömän, utan afvaktande på en eventuell arbetslöshetsförsäkringsanordning, och då vidare sjömanshusen fått till uppgift att understödja sjömännen, utan att de härför erhållit nödiga medel, så menar jag, att fullgiltiga skäl förefinnas för det förslag, som innefattas i utskottsbetänkandet i denna del.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Lindley: Herr talman! Andra tillfälliga utskottets ärade ordförande sade ett ord, som är särdeles betecknande. Han sade nämligen: »Hvarför skulle sjömännen mera än andra hafva rätt till statsanslag?» Ja, det är den stora frågan. Hafva sjömännen mera rätt än andra till statsanslag? Jag tror icke, att de hafva det. Men jag ber å andra sidan att få påpeka, att det finnes ingen yrkesklass i vårt land, som har det sämre ställdt och är sämre lottad än just sjöfolket. För det första afviker sjömännens verksamhet så betydligt från arbetet på land, att man knappast någonsin kan åstadkomma någon gemensam lagstiftning. Just deras splittrade nomadiserande verksamhet — den ena gången äro de här och den andra där — just detta sakförhållande har lagt hinder i vägen för någon massopinion från deras sida för att kunna åstadkomma någon förbättring. Äfven på grund af deras bortovaro från hemmet och på grund af deras sysselsättning hafva de icke heller kunnat utöfva inflytande på den allmänna politiken, på representationen till Riksdagens kamrar, och följaktligen hafva de blifvit utan man kan nästan säga allt politiskt inflytande och utan all direkt representation.

Vi kunna ock se detta på alla de lagar, som stiftats, där det gällt att söka bevara, bevaka och skydda arbetarnas intressen. Man behöfver bara taga en sådan fråga som yrkesfarelagstiftningen och skyddsinspektionen i vårt land. När vi först började syssla med dessa frågor, blef sjöfarten lämnad åt sidan. Man

kunde icke, på samma gång man fastställde bestämmelser för industrien i landet, fastställa bestämmelser, som skulle kunna vara tillämpbara på sjöfarten.

Liknande blef förhållandet, när det blef fråga om att anställa några inspektörer för att kontrollera säkerhetsanordningar m. m. Då lämnades och sjöfolket å sido. Äfven i det nu föreliggande förslaget till yrkesfarelag finna vi, att sjöfolket är lämnadt utanför. Nu sker detta visserligen i medvetande af, att vi kanske till ett annat år kunna hoppas på en särskild lag, omfattande säkerheten till sjöss, men man finner redan af detta sakförhållande, att man här lämnar sjöfolket utanför. Just på grund däraf, att det icke kan åstadkommas tillämpbara bestämmelser för arbete i land och till sjöss, kan det hända, ifall Riksdagen under ett kommande år icke kan godkänna ett eventuellt förslag till säkerhetsbestämmelser på sjöfartens område, att sjöfarten äfven i fortsättningen under ett eller flera år blir lämnad utan något som helst skydd.

Ett annat tämligen typiskt fall är olycksfallsförsäkringen i vårt land. När Riksdagen för tolf år sedan beslöt obligatorisk olycksfallsförsäkring för industriarbetare i vårt land, lämnades sjöfolket utanför. Ännu den dag, som i dag är, har man icke för sjöfolkets vidkommande löst detta spörsmål, och frågan är, när det kommer att lösas. Man hade redan från början ansett, att det icke var möjligt att lösa denna fråga i samband med den allmänna olycksfallsförsäkringsfrågan för arbetare i landet, därför att den icke är anpassbar i ett gemensamt system. Man kan icke tillämpa samma bestämmelser för arbetare på land, som för arbetare till sjöss, och följaktligen hafva dessa arbetare fått stå utanför.

Man bör dock i samband med detta betänka, att det icke finnes något yrke eller någon sysselsättning så farlig som sjömannens, och som har så stort procenttal olycksfall att uppvisa. Den undersökning, som den stora arbetareförsäkringskommittén verkställde, som hade att utreda frågan om yrkesfarelagstiftningen, visade, att 48 % sjöfolk dö en våldsam död; medtager man endast manskap för om masten, blir i realiteten procenten ännu större eller 52,8 %, det vill säga mer än hvarannan man. Och sedan säger man: skola sjömännen hafva företrädesförmåner före andra arbetare? Jag tror, att förut omnämnda siffror äro värda att tänka på. En senare undersökning, som verkställdes angående pensionsfrågan, och där kapten Wallenberg var medlem, gaf till resultat, att 38 % af allt sjöfolk dö af våldsamma dödsorsaker.

Flera andra förhållanden skulle man kunna peka på, men jag vill endast åberopa ett, arbetsförmedlingen, därför att den ingår i min motion. När man upprättade en arbetsförmedling i vårt land, var den afsedd för alla arbetare, gudbevars. Man

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

antog, att äfven sjöfartens arbetsförmedlingsfråga därigenom kunde vara löst. Men det är ett faktum, som icke kan förnekas, att om man upprättar arbetsförmedlingsanstalter med hufvudsaklig hänsyn till arbetarna i land, äro dessa icke tillämplbara på sjöfarten och dess förhållanden. Icke går en fartygsbefälhafvare till en arbetsförmedlingsanstalt i land för att söka efter lämpligt sjöfolk. Det måste man från första början förstå, att det icke finnes möjlighet att ordna saken på det sättet. Skall man ordna en arbetsförmedling för sjöfolk, måste den ovillkorligen anknyta sig till sjömanshusen.

För ett antal år sedan sökte vi själfva med organisationens mellankomst lösa detta stora spörsmål, i det vi försökte få fram någon lämplig person att handhafva arbetsförmedling för sjöfolket. Men af helt naturliga skäl blefvo dessa arbetsförmedlingsanstalter, som upprättades af sjöfolkets organisation, sedda med ganska stort misstroende från redarnas sida. Och dessa försökte, så snart de fått sin egen organisation konstituerad, öfvertaga denna arbetsförmedling, med fullständigt förbigående af de af arbetarorganisationen upprättade anstalterna. För att kunna lösa denna fråga tilfredsställande för sitt eget vidkommande, utfärdade de en obligatorisk bestämmelse om att hvarje befälhafvare på fartyg, anslutet till redareorganisationen, skulle taga folk från de anstalter, de upprättat. Man kopierade i detta hänseende det engelska systemet, men detta är afsedt att om möjligt motverka arbetarnas sammanslutning och binda sjöfolket till ett af redarne uppfunnet registreringsystem. Men utanför detta stå alla de redare, som icke tillhöra redareorganisationen, det vill säga en del ångfartygsredare och dessutom hela den stora massan af segelfartygsredare, som icke heller tillhöra denna organisation. Den omfattar därför icke hälften af det sjöfolk, som går till sjöss från svenska hamnar. Man måste därför erkänna, att detta icke kan betraktas såsom ordnade förhållanden, utan att det är betänkliga brister, som måste fyllas.

Men det är ock en annan sida af saken, som jag icke kan undgå att beröra i detta sammanhang, och det är den fara vi förr eller senare måste motse, att det skall komma till en brytning emellan de principer, som ligga till grund för den sortens arbetsförmedling, och en motsatt princip, som måste ligga till grund för arbetarorganisationens sträfvande. Följden af detta fick man ock se förlidet år i England, där det utbröt en mycket stor konflikt, som skakade hela Englands handel och åstadkom skada för många millioner pund och som förlamade Englands industri och handel för närmare en månads tid. Jag undrar, om det är precis lämpligt, att man utgår ifrån, att den katastrofen måste komma, förrän vi kunna få någon ändring eller några ordnade förhållanden på detta område. Nu har situationen ändrats i England just i motsatt riktning, men konsekven-

serna bli då, att inre och yttre styrkeförhållanden skola afgöra en sådan fråga som arbetsförmedlingen, och detta kan väl icke anses riktigt. Man borde äfven på redarhåll inse det riktiga i att från början få denna arbetsförmedlingsfråga lagd på neutral grund och ordnad genom samverkan från arbetarhåll. Det är väl ändå någonting att taga fasta på, denna arbetarnas frivilliga medverkan till att få en sådan här anordning i fråga om arbetsförmedling från första början lagd på neutral grund. Äfven om redarna anse, att de i närvarande stund kunna hafva vissa förmåner af sitt system genom att kunna förfölja vissa enskilda misslagliga personer och förvägra dem möjlighet att komma till sjöss, tycker jag, att äfven den lilla omständigheten måste verka fjäderlätt.

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Jag måste erkänna, att utskottet har på ett förtjänstfullt sätt förstått dessa synpunkter. Det har på sid. 4 gjort följande uttalande:

»Det oaktadt kan utskottet icke finna denna anordning af sjöfolkets arbetsförmedling principiellt riktig, då, enligt utskottets förmenande, arbetsförmedling helst bör vara offentlig och såsom sådan själfständig i förhållande till såväl arbetsgifvare som arbetare.»

Emellertid anser utskottet, att den frågan nu har fått sin lösning genom de ändrade bestämmelser, som kommit till stånd i sjömanshusförordningen, där det stadgas, att sjömanshusombudsmannen skall »tillhandagå sjöman med upplysning om till buds stående sådan tjänst».

Jag har icke fått exakt vetskap om huru detta skärpta åliggande verkar, och därför är det icke heller möjligt för mig att i närvarande stund göra något definitivt yrkande, och jag måste därför, i trots af att jag betvivlar, att detta lilla skärpta åliggande kan vara tillräckligt för lösande af hela denna stora fråga, afvakta och se hvad som kan blifva följderna däraf.

Men å andra sidan ber jag dock att få säga några ord angående den andra frågan, om en arbetslöshetskassa för sjöfolk. Jag kan i den frågan icke dela utskottets majoritets uppfattning. Förlidet år verkställde Kungl. Maj:t i vårt land en ganska omfattande undersökning i sjömansfacket. Den undersökningens resultat är icke klart ännu, men man må hoppas, att man kanske inom årets slut kan få veta åtminstone de mest betydelsefulla upplysningarna från den undersökningen. Jag är emellertid redan nu förvissad om, att den undersökningen skall ge mig rätt, då jag påstår, att man just på detta område skall finna Sveriges kanske mest öppna sår. Inom ingen annan yrkesgrupp i vårt land kan man finna en sådan hastig omsättning som inom sjöfolkets. Majoriteten af besättningen ombord på fartygen utgöres endast af ungdomar, och jag tror säkerligen, att utredningen skall visa det resultat, att medelåldern kommer att vara cirka

Om arbets-
löshetsför-
säkring för
sjömän m. m.
(Forts.)

22 år. Hvad detta betyder för ett land, torde herrarna själfva inse. Största delen af sjöfolket försvinner från fartygen efter två, tre eller fyra års tjänstgöring och därefter taga de i vanliga fall anställning på andra länders handelsflottor. Det finnes en hel massa bidragande omständigheter till förekomsten af detta fenomen, men jag vill bara beröra ett enda, nämligen arbetslöshetsfrågan.

Utskottet har, det måste jag erkänna, med tillräcklig vakenhet sett dessa förhållanden och gifvit uttryck för dem i sitt betänkande. Det är till och med förvånansvärdt, att man så långt har kunnat se in i dessa förhållanden, som man har gjort. Man har pekat på klimatiska förhållanden i vårt land och på det förhållandet, att en hel mängd fartyg vintertid lägga upp och entlediga sina besättningar. Men det är ock en hel mängd utrikes gående fartyg, som lägga upp vintertid, därför att det kanske icke är så förmånliga frakter, och svårigheter att få befraktning till en hel del hamnar, som hafva svåra isförhållanden, göra, att de finna det lämpligt att lägga upp. En hel del segelfartyg lägga äfven upp vintertid, äfven om de ha möjlighet att skaffa sig frakter på annat håll. Hvad skola då de öfverblifna besättningarna taga sig till? Söka sig arbete i land, säger man. Utskottet har i sin motivering sagt, att det är synnerligen svårt och nästan omöjligt i en hel del fall. Och jag måste understryka detta. Hvilket arbete skall en sjöman kunna få, som måst afmönstra? De måste täfja med arbetslösa inom andra fack, hvilka icke heller hafva sysselsättning i sitt yrke, och där de på grund af sina större kunskaper hafva större förutsättningar att få arbete än sjömannen, som är obekant med förhållandena. Han har icke ens kamrater och bekanta, som kunna rekommendera honom. I en hel del fall skall man kunna påvisa, att det icke ens är i sjömannens egen hemort, som han måste söka sig arbete, utan det är i städerna. Han kanske kan vara uppfödd på landsbygden, men vet, att det är icke lönt att begifva sig dit. Hans föräldrar kunna icke underhålla honom. Det finnes icke möjlighet att kunna få arbete på landet, därför att det finns icke arbete för dem, som äro där redan. Han går och drar i sjöstäderna och söker få det arbete, han möjligen kan få. Men han har pengar, när han kommer i land, söker han gardera sig och på ett sätt vi icke anse förmånligt, nämligen genom att lösa biljett till första bästa hamnplats utrikes, i Tyskland, Norge, Danmark eller England, och sedan är han borta. Sedan hafva vi förlorat den medborgaren. Det blir ett minus i befolknings-siffran, och dessutom anser jag, att det är de mest dugliga och kompetenta unga, starka krafter, som på det sättet försvinna från landet. Säkerligen kan en sådan åderlätning icke vara förmånlig för vårt land; det måste hvar och en erkänna.

Men det är ock ett annat förhållande, som från första början

väckte åtminstone min uppmärksamhet, då jag kom hem från sjön, nämligen när jag läste tidningsreferat och där fick se sjömän åtalade för brottsliga handlingar, stöld och dylikt. Jag blef förbluffad, ty i utlandet har man betraktat sjömännen såsom en mycket hederlig yrkesklass, kanske en af de mest hederliga. Då jag i vårt land fann vid läsningen af tidningsreferat, att sjöfolk i större antal åtalats för snatteri m. m., blef jag förvånad. Jag måste fråga mig: hvad är det, som åstadkommer den brottsligheten i vårt land bland den yrkesklassen? När jag började undersöka den saken närmare, fann jag, att det var i allmänhet vintertid dessa förhållanden förekommo. Hellre än att gå och svälta och fara illa, begå de en brottslig handling helt enkelt för att få samhällets skydd och för att samhället skall underhålla dem under vintern. Man betraktar det knappt såsom en skam. Är det förmånligt för samhället att ha det inrättadt på det viset? Jag kan icke tro, att det är fallet.

Jag har försökt gifva anvisning på, hur man skulle kunna lösa dessa frågor och hur man skall kunna lösa dem *nu*. Emot detta har man ingenting annat att invända, än att det vore olämpligt att gå sakerna i förväg, att skynda för fort och lösa dem utan de där sedvanliga årslånga, år efter år pågående utredningarna och utdebatteringarna. Förr eller senare måste man ju lösa äfven dessa, likaväl som alla andra spörsmål, och därför kan jag icke se annat, än att man redan nu, när möjlighet därtill finnes, borde vidtaga några åtgärder för att söka ordna denna fråga.

Förr eller senare kommer väl ett förslag angående arbetslöshetsförsäkringen, som skall omfatta alla arbetare i land. Men det förslaget kommer säkerligen icke, därom är jag nu alldeles förvissad, att innehålla någon framställning om att samtidigt lösa arbetslöshetsfrågan för den sjögående befolkningen. Då så är förhållandet, kan jag icke se, att det ligger något oriktigt i, om man nu först sökte lösa sjöfolkets arbetslöshetsfråga och efteråt sökte lösa den andra frågan. Under den tid, vi hafva att vänta, fortgår ju detta, som jag förut påpekat, nämligen att under tiden rinner strömmen af unga krafter ut till andra länder; och att man finner sig däri och att man tolererar det, det är en äkta svensk nationalekonomi och, jag skulle vilja tillägga, äkta svensk statsmannaklohet. Man är räddare för att göra för mycket än för att göra för litet, det är hela sjukan! Det är denna fruktan, som framträder äfven i utskottets utlåtande och i utskottets värderade ordförandes uppfattning om saker och ting. Han betraktar sig nästan som smått skandaliserad, därför att han varit för mycket frisinnad, om jag så må säga, då han känt sig manad att tillstyrka nödiga reformer. Hellre för litet än för mycket, det är den allmänna uppfattningen! Jag skulle som sagdt naturligtvis helst vilja yrka bifall till

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

min motion; men då jag är mycket rädd för, att vid yrkande om bifall till densamma den egentliga striden skulle komma att stå mellan den och utskottsminoritetens afslagsyrkande, och då jag ändå fattar det så, som om utskottsmajoriteten åtminstone vill göra något, då utskottsmajoriteten yrkar på interimistiskt understöd till arbetslöst sjöfolk, under det att utredningen om en arbetslöshetsförsäkringsfond fortgår, måste jag anse detta såsom ett välvilligt uttalande till förmån för principen, att staten snarast möjligt skall göra hvad den kan på detta område, och därför vill jag icke yrka bifall till min motion, utan skall sluta med att yrka bifall till utskottsmajoritetens uttalande.

Herr Danström: Hvad angår den af näst föregående talaren berörda arbetsförmedlingen för sjömän, torde denna angelägenhet, såsom utskottet redan belyst, komma att i en snar framtid tillfredsställande ordnas genom samarbete mellan sjömanshusen och allmänna arbetsförmedlingen under arbetsförmedlingsinspektörens öfverinseende.

Jag tror mig kunna försäkra de båda föregående talarne, att vi reseranter, icke mindre än utskottets majoritet, hysa en varm medkänsla med de svenska sjömän, som vanligen från utländsk ort utblottade komma till våra hamnstäder, företrädesvis Göteborg och Malmö, och i regel måste därifrån sändas till sina hemorter, då arbete icke kunnat erhållas. Vi ha också intet att invända mot hvad utskottet i sin motivering yttrat om dessa hafvets arbetares ofta beklagliga lott samt behof af hjälp och stöd. Men de olägenheter, som föregående talare framhållit, skulle nog icke i nämnvärd mån afhjälpas genom ett bifall till utskottets förslag. Hade här förelegat yrkande om ett anslag för att i praktisk form och på ett verksamt sätt bereda dessa sjömän hjälp, skulle jag icke tvekat att gifva det min röst.

Men jag har inom utskottet icke kunnat vara med om att, då ingen framställning därom gjorts i den väckta motionen, helt och hållet vid sidan af denna föreslå en skrifvelse till Kungl. Maj:t om att genom statsanslag eller annorledes, som det heter i utskottsbetänkandet, tills vidare förstärka sjömanshusens understöds-kassor för att i afvaktan på en allmän arbetslöshetsförsäkring sätta dessa i tillfälle att i större omfattning, än som för närvarande är fallet, lämna tillfälliga understöd åt behöfvande sjömän. Detta yrkande synes mig lika opåkalladt som oformligt, alldenstund motionären icke ifrågasatt anslag till sådant sjömanshusens allmoseutdelande, utan tydligt nog begärt utredning om och förslag till inrättande af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa i anslutning till sjömanshusen. Utskottet har således svarat på någonting helt annat, än motionären frågat om. Och då Andra kammarens beslut gått i den riktning motionen verkligen afsett, torde utskottets hemställan i denna

del svårligen föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida. Det vore då mycket naturligare att helt ansluta sig till hvad medkammaren beslutat.

För öfrigt anser jag det alls icke lämpligt, att sjömanshusen, det vill i regel säga sjömanshusombudsmännen, efter sitt godtfinnande fördela sådana understöd af statsmedel. Länsstyrelserna, åtminstone de i Göteborg och Malmö, hafva redan statsmedel till sitt förfogande för ändamålet. Vore det då icke lämpligast, att dessa anslag behöfligt ökades och att statens egna organ och myndigheter fortfarande finge kontrollera utdelandet af understödsmedlen?

Skulle ett provisorium i detta fall vara nödigt, är jag förvissad, att regeringen på grund af inhämtade upplysningar härom framkommer med förslag till Riksdagen, utan att af Riksdagen nu hemställan göres, som icke stöder sig vare sig på väckt motion eller på närmare kännedom om förhållandena å de särskilda hamnplatserna. Att, såsom utskottet antagligen åsyftar med sitt uttryck »eller annorledes», för detta provisorium få de till sjömanshusen inflytande hyres- och tonafgifterna höjda torde möta starka gensägelser från såväl sjömännens som rederiernas sida. Det är icke så små summor, som sjömanshusen för närvarande röra sig med. Deras inkomster i fjol utgjorde något öfver 600,000 kronor, och de där inskrifna sjömännens antal var 33,314.

Man skall kanske invända, att det icke är någon nyhet att lämna sjömanshusen anslag af statsmedel. Ja, det är sant, att ett anslag af 40,000 kronor är till dem anvisadt under sjunde hufvudtiteln. Men detta anslag är endast afsedt såsom skäligen ersättning åt sjömanshusen för deras bestyr med värnpliktiges inskrifning och redovisning samt utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, således icke till någon understödsutdelning af statsmedel.

Herr talman, jag anhåller på grund af det anförda få yrka afslag å utskottets hemställan i andra punkten.

Herr Klefbeck: Jag ber, herr talman, att få yttra ett par ord, då jag varit med vid utskottets behandling af förevarande ärende.

Jag vill då börja med att konstatera, att *alla*, som här yttrat sig i detta ämne, hafva uttalat varm sympati för sjömännens förhållanden och sympati för att något gjordes till deras bästa. Detta har redan kommit till bestämdt uttryck i själfva utskottet under dess arbete, och det har likaså yttrat sig på samma sätt här under debatten. Naturligtvis äro vi synnerligen tacksamma därför.

Sedan skall jag icke fälla ett enda ord om den föreslagna

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Om arbets-
löshetsför-
säkring för
sjömän m. m.
(Forts.)

arbetsförmedlingen, ty jag förstår väl, att det är lönlöst att söka yrka bifall till detta förslag.

Icke heller skall jag uppehålla mig vid den siste ärade talarrens ordande om det oformliga i att utskottet föreslår en understödskassa för arbetslösa sjömän, under det att motionen talar om arbetslöshetsförsäkring. Den saken har redan bemötts af herr Hallberg, och jag hänvisar till det, som han har anfört, hvilket icke, hvad jag förstår, sedan kunnat vederläggas.

För min enskilda del är jag ju alldeles obetingadt mest böjd för, om en arbetslöshetsförsäkringskassa kunde anordnas, så att våra sjömän finge sitt bidrag såsom någonting, hvilket med rätta tillkomme dem, och deras understöd icke alls finge den karaktär, som den föregående talaren antydde, då han kallade det för allmoseutdelning.

När den föregående talaren uttalade sin sympati för saken, yttrade han, att han icke alls skulle hafva varit emot utskottets förslag, om genom detsamma något praktiskt och verksamt gjordes i den åsyftade riktningen. Jag medger då, att det, som här är föreslaget, är ganska ringa; men hvarför skall man, om man vill en sak, slå ihjäl det, som är godt, därför att man icke kan få det allra bästa? Jag tycker, att motionären själf har gifvit oss det allra bästa föredöme, när han trots sin sympati för och sin motion om arbetslöshetsförsäkring likväl går med på yrkande om understödskassa, för att våra sjömän icke skola behöfva stå *alldeles* utblottade i deras nöds dagar.

Det är fullkomligt obestriddt, att våra sjömän, när de under vintern komma i land i våra stora städer, hafva svårare än många andra att skaffa sig något arbete. Det synes mig då, att hvad vi kunna göra för att underlätta deras svåra belägenhet också verkligen af oss borde göras. Det är också ett obestriddt faktum, att hela skaror af våra sjömän drifvas att taga tjänst i främmande flottor, då de nämligen veta med sig, att de, om de komma hit hem, hafva att emotse två eller tre månaders svält och umbäranden. Det måste då naturligtvis ligga i deras eget intresse att söka sig till de platser, där möjlighet till lifsuppehälle kan förvärfvas åt dem.

Är det då fosterländskt att vilja, genom att vägra en så liten åtgärd, som här är fråga om, kanske bidra till, att denna ständigt pågående utströmning af ungt sjömansfolk skall pågå från vårt land till främmande länder?

Jag har, såsom kammaren förstår, icke kunnat anföra något nytt. Vi hafva inom utskottet försökt att föra fram alla de synpunkter, som för frågan äro afgörande. Men jag har bara velat konstatera dels en allmän sympati för saken, dels den ofrånkomliga nöd, i hvilken våra sjömän utan eget förvållande störtas år efter år, dels den hotande emigration, som på grund af dessa förhållanden alljämt hänger öfver oss. Och jag frågar

då, om icke på grund af alla dessa skäl kammaren skulle vilja vara med om att bifalla utskottets hemställan, till hvilken jag därför, herr talman, ber att få yrka bifall.

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.

(Forts.)

Grefve Spens: Äfven jag har antecknat reservation emot utskottets beslut i hvad det afser inrättande af en understöds-kassa, och jag skall be att med ett par ord få angifva några skäl till stöd för reservationen, hvilka icke förut blifvit under diskussionen tillräckligt framhållna.

Enligt kungl. kungörelsen den 9 juni 1871 äger Konungens befallningshafvande eller fattigvårdsstyrelse att till beredande af nödtorftigt uppehälle under högst fjorton dagars tid åt arbetsföra, men nödställda svenska medborgare, hvilka af myndighet utom riket aflämnas å svensk gränsort, där de icke hafva sin hemvist, lämna understöd af statsmedel. Det vill säga, fattigvårdsstyrelserna få förskottera det, men det ersättes sedermera af staten.

Detta stadgande användes i stor utsträckning med afseende å nödställda sjömän, som hemsändas; och det tillgår i regel så, att vederbörande myndighet för det åt den nödställda sjömannen anvisade beloppet köper en biljett åt honom till hans hemort eller till annan ort, där, enligt hans uppgift, han har utsikt att få arbete, eller där han har någon anförvandt. Återstoden får han till sitt uppehälle.

Vidare ber jag att få påpeka, att Sveriges redareförening — och dit hör nästan hela den svenska handelsflottan utom kanalflottan — lämnar vid skeppsbrott åt sina sjömän ersättning intill 200 kronor för förlorade effekter; och enligt hvad som har uppgivits för mig, kunna de i allmänhet använda en del af detta belopp till sitt uppehälle.

I likhet med utskottets majoritet ömmar visserligen äfven jag mycket för dessa sjömän, men vid förhandlingarna inom utskottet har jag kommit till den uppfattningen, att man svårigen kan säga, att de vid fall af oförvållad arbetslöshet egentligen stå i någon sämre ställning än andra, som råka i samma situation, nämligen oförvållad arbetslöshet.

Herr Lindley talade om, att sjömännen mera än andra äro utsatta för olycksfall. Men de äro ju ofta särskildt olycksfallsförsäkrade, och nu är det ju egentligen fråga om arbetsföra nödställda sjömän.

Jag skall med anledning af hvad som förekommit och särskildt af det skäl, att Kungl. Maj:t nyligen förordnat om utredning af frågan om arbetslöshetsförsäkring i hela dess vidd, be att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Pers: Jag deltog i utskottsbehandlingen af förevarande ärende för ett år sedan och anslöt mig då till den meningen,

*Om arbets-
löshetsför-
säkring för
sjömän m. m.*
(Forts.)

att en gammal institution sådan som sjömanshusen behöfde utvecklas till större tidsenlighet för att här fylla ett starkt framträdande behof.

Jag delar samma uppfattning äfven i år. Jag har velat i korthet tillkännagifva detta och tillika säga, att det borde vara tilltalande, synes det mig, äfven för konservativa sinnen att sålunda utbygga en gammal institution till större tidsenlighet, så att den kan fylla ett behof, som är alldeles oemotsägligt.

Herr talman, jag ansluter mig till yrkandet på bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallberg: Jag ber att få belysa ett par yttranden, som fällts under diskussionen, och hvilka möjligen kunna vara ägnade att förvillna begreppen för kammarens ledamöter.

Talaren på hallandsbanken framhöll, att länsstyrelserna i Malmö och Göteborg disponerade ett belopp för att hjälpa sjömän, som öfversändas till dessa gränsorter. Det är visserligen sant, men det har mycket litet med den här saken att skaffa. Dessa medel uppgå nämligen hvad Malmö beträffar till 500 kronor och äro afsedda till att förhjälpa sjöman att komma till sin hemort, men därmed är han ju vanligen icke hulpen. En sjöman, som landsättes i Malmö, skickas sålunda kanske till innersta Småland. Hvad skall han ta sig till där?

Vidare är med detta anslag förknippad skyldighet för vederbörande att återgälda beloppet. Alltså är vederbörande länsstyrelse skyldig att kräfva beloppet ut af sjömannen, därest han i hemorten äger tillgångar — hvilket mycket sällan är förhållandet, det får jag medgifva. Men detta anslag har alldeles ingen betydelse för afhjälpan af de missförhållanden, hvarmed vi nu syssla.

Tillika gjorde min ärade kollega, greve Spens, här ett inlägg — och i anledning däraf tillåter jag mig, med all respekt för öfrigt, uttala, att hans tjänstgöring på en ort inne i landet näppeligen kunnat bereda honom samma erfarenhet på detta område, som den jag förvärfvat. Han talade om kungl. kungörelsen den 9 juni 1871. Den känner också jag till; men den afser endast personer, som af utländsk myndighet skickas till svensk gränsort. Det är emellertid en oändlig massa sjömän, hvilka komma till gränsorter och tagit sig dit själfva. De kunna icke hjälpas med detta anslag.

Slutligen talade han om den utväg, som var beredd sjömän, anställda på svenska redareföreningens fartyg, att genom denna föreningss hjälp erhålla understöd. Jag får säga, att jag aldrig kommit i beröring med någon nödställd sjöman, för hvilken denna resurs stått öppen. Det är möjligt, att de sjömän, som äro anställda hos svenska redareföreningen, hafva det bättre ställt för sig, men jag har aldrig träffat på någon. De hundratals, ja,

tusentals sjömän, kan jag säga, jag under min långa tjänstgöringstid mött på denna väg, hafva stått alldeles utan hjälpmedel. Jag får säga, att de herrar, som af det ena eller det andra formella skälet satt sig emot det förslag, som utskottetsbetänkandet innehåller, skulle hafva talat annorlunda, om de tjänstgjort såsom landssekreterare i Malmö eller Göteborg tjugu à trettio år.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Grefve Lagerbjelke: Utgångspunkten i motionärens anförande var, att sjöfolket hade det sämre ställt än andra arbetare. De hade icke politiskt inflytande, de vore orepresenterade i Riksdagen, och äfven i öfrigt hade de det sämre ställt, menade motionären.

Hvad angår det förhållandet, att sjömännen skulle vara orepresenterade i kamrarna, hafva vi ju nyss hört, hurusom herr Lindley fört deras talan på bästa sätt.

Beträffande uppgiften, att deras villkor i öfrigt vore sämre, antar jag att därmed skulle afses, att de vore sämre lottade i ekonomiskt afseende „just på grund af sin periodiskt återkommande arbetslöshet. Är detta fallet, synes det mig vara påtagligt, att det är deras arbetsgifvare, som skola ersätta dem detta; men icke är det staten, som skall göra det.

Det har förut påpekats, att utskottets majoritet vid förslaget om statsanslag fogat orden »eller annorledes», och att dessa syntes sakna betydelse. Denna min mening har fått bekräftelse af herr Hallberg, som i det fallet icke hade annat att nämna, än att lastpengarna vore lämpliga att taga till för detta fall. Men lastpengarna äro också allmänna medel; och det blir äfven på det sättet staten, som får betala.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lindley: Herr talman, blott ett par ord! Det var särskildt en uppgift i grefve Spens' anförande, som jag ber att få rätta. Han sade, att sjöfolket i allmänhet är olycksfallsförsäkradt. Jag trodde, att jag tydligt och klart upplyste i mitt förra anförande om att sjömännen icke äro olycksfallsförsäkrade annat än i mycket ringa utsträckning. Svenska redareföreningen har visserligen med sitt registreringsystem — hvilket tjänar helt andra syften — sammankopplat olycksfallsförsäkring. Men det gäller endast en godtycklig försäkring för ett mindretal. Vilja skeppsredarna, så ge de; vilja de icke, så slippa de. Det är alltså, som sagdt, icke obligatoriskt. Icke heller är det obligatoriskt för föreningen att understödja sjöfolk, som förlorat sina tillhörigheter. Det är ett åtagande, föreningen själf gjort, och det får den klara upp efter hjärta och godfinnande. Jag ber likväl att få peka på dem — när vi nu tala om

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.

(Forts.)

Om arbets-
löshetsför-
säkring för
sjömän m. m.
(Forts.)

sjöfolk — som skickas till Sverige i utblottadt tillstånd. Hvad är det för folk? Jo, det är folk, som länge legat sjuka på utländska sjukhus, vare sig de blifvit sjuka genom olycksfall eller på annat sätt. Så blifva de hemskickade genom konsuln på statens bekostnad och vråkas i land utan några tillgångar, utan någon möjlighet att klara sig själfva och hemfallna åt alla de faror jag förut pekat på!

Hvarför jag här yrkar bifall till utskottsmajoritetens uttalande, det är därför, att den icke vill motsätta sig en utredning, äfven om denna utredning kan komma före arbetslöshetsförsäkringsfrågans möjliga ordnande för andra arbetare. Under tiden, tills det kan ordnas, vill utskottsmajoriteten här inrätta en kassa för att understödja sjömän så långt som detta är möjligt. Men nämnda uttalande innebär också en välvillig anslutning till motionen; och det är därför, jag som sagdt anser, att jag ovillkorligen måste stödja detta uttalande, äfven om jag snarare skulle önskat ett positivt uttalande i öfverensstämmelse med Andra kammarens beslut, hvilket skulle blifva ett starkare direktiv för Kungl. Maj:t att snarast möjligt gripa sig an med arbetet.

Utskottets minoritet återigen vill icke göra något uttalande alls, utan vill, att saken skall vara precis som den är; inga åtgärder alls för att ändra detta missförhållande!

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att med anledning af de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner komme att göras särskildt beträffande hvardera delen af utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls första delen af utskottets ifrågasvarande hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen rörande andra delen af utskottets hemställan propositioner, först på bifall samt vidare på afslag; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Lagerbjelke* begärde votering, i anledning hvaraf uppattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller andra delen af hvad Första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan i denna del.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Om arbetslöshetsförsäkring för sjömän m. m.
(Forts.)

Ja — 78;

Nej — 46.

Jämlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af sex lägenheter från till kronopark afsatta förra fältväbelsbostället Hälle nr 1 i Jämtlands län;

2:o) angående upplåtande af lägenheter från förra kompani-
chefsostället Hultarp nr 1 jämte Hultarp nr 2, en utjord i Kalmar län;

3:o) angående uppförande af nybyggnad m. m. för entomologiska afdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet;

4:o) angående vissa anordningar i Sveriges geologiska undersöknings nybyggnad; och

5:o) angående pensionering af distriktsveterinärer m. fl.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 23 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne underlätta fastigheternas förvärfvande med äganderätt.

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfva fastigheterna.

I motion inom Andra kammaren, nr 237, hade herrar *A. J. Wedin* och *Johan Widén* hemställt,

»att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t an- hålla om utredning, i hvilken omfattning och på hvilket sätt åtgärder från statens sida böra vidtagas i syfte att för arrendatorer å sådana fastigheter, som afses i lagen om uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909, underlätta att förvärfva desamma med äganderätt».

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarna att förvärfva fastigheterna.
(Forts.)

Efter det Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, i afgifvet utlåtande hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda, hade nämnda kammare beslutit bifalla motionen med den af herr Lindhagen under debatten föreslagna ändring, att orden »underlätta att förvärfva desamma med äganderätt» utbyttes mot följande: »bereda tillfälle att, när fastigheterna af jordägarne utbjudas till salu, kunna förvärfva dem på betryggande villkor».

Sedan beslutet delgifvits Första kammaren, hade denna hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott, som i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade afgifvits af herrar *Rosén, Roman* och *Eliasson*, hvilka hemställt,

att Första kammaren icke måtte biträda det af Andra kammaren fattade beslutet,

men däremot för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i hvilken omfattning och på hvilket sätt åtgärder från statens sida borde vidtagas, i syfte att för arrendatorer af sådana fastigheter, som afses i lagen om uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna den 25 juni 1909, underlätta att förvärfva desamma med äganderätt.

Herr Roman: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord till förmån för den reservation, som afgifvits i utskottet vid detta utlåtande.

Ändamålet med de lagstiftningsåtgärder i den s. k. norrlandsfrågan, som af Riksdagen under de senaste åren blifvit antagna, har ju hufvudsakligen varit att bibehålla och stärka en själfständig jordäggande och jordbrukande befolkning i Norrland. Och man måste ock erkänna, att denna lagstiftning, som varit i högsta grad af behofvet påkallad, bidragit till att hämma den utveckling till den själfständiga jordbrukarebefolkningens upphörande, som förutan denna lagstiftning nog tagit en starkare och till sina konsekvenser olyckligare fart. Förbudslagstiftningen har nämligen i stort sedt delvis förhindrat jordens öfvergång till trävarubolagen. Äfvenså synes den så sent som år 1909 antagna arrendelagen hafva förbättrat bolagsarrendatorernas ställning. Emellertid hafva bolagen i så stor utsträckning kommit åt ej endast skogsfastigheter utan också jordbruksfastigheter i Norrland, att man ej kan vara tillfreds med att endast bibehålla den nu befintliga själfständiga jordbrukande befolkningen, utan man får jämväl tillse, att något göres för att underlätta, att den

inägojord, som bolagen nu äro i besittning af, må kunna öfvergå i händerna på själfägande jordbrukare.

Ehuru arrendatorernas ställning numera är, som jag sagt, betydligt förbättrad, vore det likväl för dem själfva förmånligt och för landet i dess helhet gagneligt, att så många af dem som möjligt själfva kunde blifva ägare till den jord de nu bruka. En liflig önskan härom har man äfven hört uttalas från många håll i Norrland, ej endast från arrendatorer utan jämväl från bolagens sida, gent emot hvilka senare den norrländska vanhäfslagen med de förpliktelser, densamma ålägger bolagen, verkat så, att möjlighet numera finnes för uppfyllandet af detta gamla önskemål.

Men samtidigt som sågverksbolagen nu i stor utsträckning önska sälja inägojorden till sina hemman, uppstår här en annan fara, den nämligen, att arrendatorerna, som till största delen utgöras af fattigt folk, låta öfvertala sig att köpa hemmanen och för köpeskillingen sätta sig i skuld till säljarna eller andra enskilda långifvare. Härigenom skulle för dem uppstå en bekymmersammare ställning, än den de intogo såsom arrendatorer.

Jag behöfver här ej närmare utveckla den betydelse för Norrland och därmed äfven för landet i sin helhet, som ligger i att erhålla en för jordens kultur och uppodling intresserad själfägande befolkning i de förutvarande arrendatorernas ställe, eller med andra ord arrendatorsklassens öfvergång till innehafvare med full äganderätt af den jord densamma nu själf brukar och bebor. Och detta synes dock ej kunna gå utan att staten träder emellan och tillhandahåller dessa arrendatorer nödigt kapital, i likhet med hvad staten gjort i öfriga delar af landet genom att anvisa medel till egnahemslånefonden. De nuvarande bestämmelserna för denna fond torde ej lägga hinder i vägen för användningen af densamma för detta ändamål, men där uppe i Norrland har man kommit till den öfvertygelsen, att egnahemslagstiftningen, åtminstone sådan den nu är beskaffad, icke kan hjälpa dessa arrendatorer, då denna lånerörelses bestämmelser icke passa för deras behof, utan torde nog andra utvägar böra utfinnas. I öfrigt är denna egnahemslånefond redan hårdt anlitad, och om den skulle i något större omfattning tagas i anspråk för norrlandsarrendatorernas räkning, skulle helt säkert andra delar af landet bli lidande därpå.

Jag skall be att få nämna ett exempel på denna lånefonds nuvarande otillräcklighet. Inom Jämtlands län är det årliga lånebehofvet enligt de till egnahemsnämnden ingifna ansökningarna omkring 500,000 kronor, men endast en tredjedel af denna låneansökningssumma står till egnahemsnämndens disposition, och då kan man förstå, huru saken skulle ställa sig, om jämväl ett större antal arrendatorer skulle göra anspråk på att få hjälp från fonden.

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.
(Forts.)

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.

Visserligen föreligger nu en kungl. proposition om anvisande för nästa år af ett från 5,000,000 kronor till 7,500,000 kronor förhöjdt belopp att disponeras till egnahemslån. Men med jämväl denna eventuella förhöjning torde egnahemslånefonden ej kunna fylla de nuvarande behofven, mycket mindre då detta nya, stora behof.

Utskottet, som i likhet med motionären anser en särskild lånefond, afsedd att anlitas jämsides med den allmänna egnahemslånefonden, vara den enda utväg, som kan ifrågasättas, har hänvisat till den kommitté, som för närvarande utreder egnahemsfrågan. Denna kommitté har ju fått i uppdrag att utarbeta förslag såväl till de ändrade bestämmelser, som kunna finnas önskvärda, som ock till ytterligare åtgärder, hvilka från statens sida kunna vidtagas för att underlätta och befordra egnahemsbildningen. Men så länge det beträffande egnahemsrörelsen ännu icke slagit igenom, att det är viktigare att först rädda redan befintliga jordbruk, innan man lämnar penningbidrag till skapandet af nya sådana, så tror jag icke, att denna egnahems-kommitté förmår se dessa missförhållanden däruppe i Norrland i dess rätta belysning. På grund af de erfarenheter jag har från det län, jag här representerar, är jag öfvertygad om nödvändigheten af en ordentlig utredning och vidtagande i sammanhang därmed af särskilda åtgärder, och detta så fort sig göra låter, ty här om någonsin kan man säga, att snar hjälp är dubbel hjälp, allt för den händelse man vill bispringa arrendatorerna i Norrland, så att de ej komma i en sämre belägenhet, än hvaruti de nu befinna sig.

Herr talman! På grund af hvad jag här anfört får jag yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den i ärendet afgifna reservationen.

Grefve Lagerbjelke: Utskottet har ingalunda saknat intresse för nu föreliggande fråga; och att utskottet har intresse för de speciellt norrländska frågorna anser jag, att utskottet under denna riksdag visat genom att tillstyrka åtskilliga skrivelser i dessa frågor. Utskottet hade utan tvifvel tillstyrkt äfven nu ifrågavarande motion, därest ej utredningar i förevarande afseende redan påginge. Jag vill i sådant afseende erinra om den utredning som pågår angående förbudslagstiftningens verkningar, hvilken otvifvelaktigt kommer att belysa åtskilliga förhållanden, som äro af vikt för bedömande af nu föreliggande fråga. Men af än större betydelse torde den utredning vara, som för närvarande verkställs af den så kallade egnahemskommittén. Att denna har sin uppmärksamhet fästad äfven på de norrländska arrendatorerna, framgår redan af den i utskottets utlåtande omnämnda propositionen nr 138, hvori hemställes om vissa ändringar i reglerna för egnahemslån just för dessa norrländska

arrendatorers skull. Enligt hvad utskottet vidare inhämtat, har egnahemskommittén sin uppmärksamhet fästad på samtliga de motioner, som under Riksdagen väckas och beröra egnahemsfrågan; och dit hör onekligen denna fråga. Sedan utskottet afgifvit sitt utlåtande, har jag ytterligare inhämtat från en medlem af egnahemskommittén, som är norrländing och sakkunnig i dessa frågor, att egnahemskommittén redan beaktat och har under sin behandling just nu föreliggande fråga. Med de traditioner, som här i kammaren finnas, synes det alltså icke finnas någon anledning att hemställa om någon skrifvelse. Ett skäl för att nu besluta en sådan skulle vara, om man ansåge, att egnahemskommittén på grund af sin sammansättning icke vore lämplig att utreda frågan, men det läter icke någon vilja påstå. Ett annat skäl skulle vara, om man särskildt ville påskynda utredningen. Det finnes emellertid icke någon anledning att antaga, att egnahemskommittén kommer att visa dröjsmål vid behandlingen af frågan; men äfven om så skulle blifva fallet, kan jag för min del icke finna, att det ligger någon fara i dröjsmål. De norrländska arrendatorernas ställning har genom arrendelagen för Norrland i många viktiga afseenden säkerställts. De bestämmelser, som finnas angående egnahemslånefonden, synas mig äfven vara tillämpliga, när fråga är om dessa arrendatorers förvärfvande af de arrenderade lägenheterna. Det har visserligen sagts af den näst föregående talaren och äfven under debatten i Andra kammaren framhållits, att bestämmelserna om egnahemslånefonden icke därvid skulle passa; men intet enda fall har påpekats, där så skulle vara fallet; och ännu mindre har man angifvit någon ändring, som skulle vara önskelig i egnahemslånefondens bestämmelser, för att förordningen skulle bli mera lämplig för dessa norrländska arrendatorer. Vid innevarande års riksdag har dessutom framlagts en kungl. proposition, hvari hemställes om ökning af egnahemslånefonden från 5 till 7 1/2 millioner kronor. Vinner detta förslag Riksdagens bifall komma de tillgångar, som kunna användas för förvärfvande af egna hem, att i betydlig mån ökas.

Till sist vill jag framhålla, att när det talas om, att arrendatorerna böra förvärfva hemmanen under mera betryggande villkor, har jag svårt att förstå, på hvad sätt detta skulle kunna ske. Vål har framhållits, att arrendatorerna vid köp af deras innehafda lägenheter skulle komma i en osäker ställning äfven af det skälet, att de komme i skuld till bolagen och blefve beroende af dessa. Men utgår man från, att arrendatorerna i regel endast kunna förvärfva egna hem genom lån ur egnahemslånefonden, kan man dock icke gärna tänka sig, att staten skulle utlämna lån i större utsträckning än enligt nu gällande bestämmelse eller till 5/6 af lägenheternas uppskattade värde.

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfva fastigheterna.
(Forts.)

Om underlättnad för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfva fastigheterna.

(Forts.)

Då utredning sålunda pågår, får jag, herr talman, oaktadt jag hyser lifligt intresse för frågan, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Steffen: Herr talman! Såsom af utskottets utlåtande framgår, har Andra kammaren bifallit motionen med en af herr Lindhagen framställd ändring i motionens kläm, innebärande att orden »underlätta att förvärfva desamma med äganderätt» utbytas mot orden »bereda tillfälle att, när fastigheterna af jordägarna utbjudas till salu, kunna förvärfva dem på betryggande villkor». Denna ändring synes mig innebära en väsentlig förbättring såväl ur ifrågavarande jordbrukares som ur samhällets synpunkt. Dessa jordbrukare äro nu arrendatorer, och det för samhället viktigaste är ju, att de i framtiden kunna förblifva i tryggad ställning inom jordbruket. Om vi nu hänvisa dem allenast till att med full äganderätt förvärfva sina fastigheter, finnes otvifvelaktigt, såsom den första ärade talaren särskildt framhöll, när det gäller en befolkningsklass sådan som den ifrågavarande, ganska stor fara för att de genom köpeaftalet komma i mera ogynnsam ställning än de för närvarande befinna sig uti. Bördan af att förränta och amortera kapitalet blir dem för tung. Denna svårighet tror jag icke alltid skulle afhjälpas därigenom, att statens egnahems-lånefond utvidgades och komme till undsättning. En tryggad besittningsrätt af det slag, som genom en sorgfällig utredning visar sig lämplig för förhållandena i fråga, synes mig kunna erbjuda ett för sådana arrendatorer välkommet alternativ vid sidan af förvärfvandet af hemmanen med full äganderätt.

Som frågan emellertid nu ligger i denna kammare, skall jag, herr talman, icke tillåta mig något annat yrkande än om afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Grefve Lagerbjelke: Herr Steffen har förklarat sig för sin del finna, att den af herr Lindhagen under debatten i Andra kammaren föreslagna och af Andra kammaren antagna formuleringer är bättre än motionärernas hemställan. Det är emellertid svårt att förstå, hvad herr Lindhagen egentligen menar med sitt ändringsförslag, och jag vill i detta hänseende erinra om, att den ene motionären, herr Widén, under debatten i Andra kammaren yttrade, att herr Lindhagens formulering vore precis densamma som motionärernas. Af debatten i Andra kammaren kan man icke hämta någon upplysning om, hvad herr Lindhagen menar, men jag förmodar, att han med sin omformulering åsyftat ett angrepp på äganderätten, så att arrendatorerna skulle få besittningsrätt till hemmanen och staten bli jordägare. Jag antager, att detta ligger under, och jag tror därför, att motionärernas hemställan varit att föredraga. Jag har emellertid i detta afseende icke något yrkande att göra.

Herr Rosén: Det kan icke nekas till, att utskottet har tämligen svaga skäl för sitt afslagsyrkande, och utskottets ärade ordförande har nog själf ansett, att de varit mycket svaga, ty han har, sedan utlåtandet afgifvits, anskaffat ännu ett, nämligen att egnahemskommittén har sin uppmärksamhet i alldeles särskild grad riktad på denna fråga. Jag finner emellertid icke heller detta skäl synnerligen bärande. Det starkaste skäl, som grefve Lagerbjelke anført och som icke finnes i utskottets utlåtande, är nog det, att det skulle vara öfverensstämmande med kammarens traditioner att icke aflåta en skrifvelse i denna fråga, då den, såsom han framhållit, är under utredning.

Om underlåtande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfva fastigheterna.
(Forts.)

Utskottet har pekat på, att arrendatorerna skulle ha det ganska bra ställt, sedan den nya arrendelagen antogs. Den uppfattningen, tycker jag, passar ganska illa ihop med det beslut, som Första kammaren för någon tid sedan fattade, nämligen att icke gå med på en utredning angående nyttjanderätten.

Andra kammaren har, såsom redan påpekats, antagit en af herr Lindhagen föreslagen ändring i motionens kläm, så att det skulle öppnas möjlighet äfven för staten att inköpa bolagshemman och upplåta dessa till arrendatorer. Jag har för min personliga del intet emot en sådan åtgärd, men då Första kammaren så nyligen har uttalat sig emot en utredning om nyttjanderätten, har jag för min del, liksom mina medreservanter, velat formulera vårt yrkande på ett sådant sätt, att Första kammaren skulle beredas tillfälle att stryka under sitt beslut, att kammaren vill hålla på äganderätten. Det är därför, herr talman, jag vill yrka bifall till reservationen.

Herr Steffen: Herr talman! Med anledning af grefve Lagerbjelkes anförande ber jag att få understryka, att jag för min del tillåtit mig tolka det uttryck »betryggande villkor», som finnes i det af Andra kammaren antagna beslutet, såsom hänsyftande på en efter förhållandena afpassad tryggad besittningsrätt.

Nu synes grefve Lagerbjelke uppfatta detta såsom ett angrepp på äganderätten. Jag vill blott uttrycka den meningen, att får icke denna kammare och landet upplefva farligare angrepp på äganderätten, än som det här skulle vara fråga om, så tror jag icke, att herrarna på högernsida i denna kammare komma att ha mycket att beklaga sig öfver.

Herr Danström: Denna af tvenne jämtlandsrepresentanter framkastade fråga tyckes enligt mitt förmenande närmast vara en jämtlandsfråga, ehuru den af motionärerna utsträckts till hela Norrland och Dalarne för att omfatta en större intressesfär och vinna större resonans. Den ene motionären medgaf nämligen under debatten i Andra kammaren, att han ej visste, om förhål-

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.

(Forts.)

landena voro fullt analoga i öfriga norrländska län. I Jämtland är det emellertid så, att ett mycket stort antal hemman komma under vanhäfdslagens bestämmelser. Senast anmälde till länets jordbrukskommission för undersökning ytterligare icke mindre än 243 vanhäfdade hemman, de flesta tillhörande in- och utländska trävarubolag. Nu är uppenbart, att bolagen gärna vilja bli af med dessa hemman äfven till lågt pris för att undgå de skyldigheter, som vanhäfdslagen pålägger dem, såsom byggnadsskyldighet m. m., och få dessa omkostnader öfverflyttade på köparna. Detta framgår ganska tydligt ur ett yttrande i Andra kammaren af en jämtlandsrepresentant, hvilken ansåg det förmånligast, att arrendatorerna inköpte hemmanen, innan därå nybyggts eller ombyggt enligt vanhäfdslagens synebestämmelser, enär dessa hemman eljest blefve för dyra och icke lämpligen kunde styckas. Men att öfvertaga ett länge vanskött hemman med nybyggnadsskyldighet kan bli mycket dyrt, äfven om det köpes skenbart billigt. Skall staten nu åtaga sig att genom lån finansiera denna omvandling, som det heter, af arrendatorer till själfägande jordbrukare, och de nya hemmansägarna, såsom mången gång sannolikt blir fallet, sedan icke kunna reda sig på sina nyförväfvade vanvårdade hemman, blir det ytterst staten, som utsättes för vanhäfdslagens påföljder.

Det är uppenbart, att bolagen ingalunda ogärna se, att staten i detta fall uppträder som förlagsgifvare i stor skala och vid försäljningar skaffar dem kontant betalning, i stället för att en större eller mindre del af köpeskillingarna skulle inestå mot inteckningar i hemmanen.

Utskottet har hänvisat till egnahemslåneförmedlingen såsom den rätta utvägen att hjälpa fram äfven dessa jordförvärf. Men forceras dessa inköp, utan tvifvel främst till bolagens favör, ginge nog minst hela egnahemsfonden åt till denna »omvandling» i Norrland och Dalarne af arrendatorer till själfägande jordbrukare eller, som det i herr Lindhagens af Andra kammaren godkända omskrifning heter, till detta fastighetsförvärf »på betryggande villkor».

Det är därför icke underligt, att man framkastat tanken på en särskildt stor lånefond för detta ändamål på andra utlåningsvillkor än för egnahemslånefonden. Hvilka dessa villkor skulle blifva, gifver motionen ingen upplysning om. Det synes sålunda vara en mycket vidlyftig affär, i hvilken man vill engagera staten som förlagsgifvare. Och det torde ej vara skäl för denna kammare att genom ett skrivelsebeslut göra någon utfästelse, innan det är möjligt att öfverblicka frågans verkliga innebörd, och hvilka medel man afser för dess lösning. Härutinnan lämna den väckta motionen och debatten i Andra kammaren blott några allmänna, försiktiga och ganska sväfvande antydningar, och den motivering, reservanterna mot det föreliggande utskotts- betänkandet bestå sitt yrkande, är icke annat än ett ordagrant

citat af herr Widéns yttrande i Andra kammaren. Det behöfs därför alltför väl ett klargörande af frågans räckvidd. Men då jordbruksministern i statsrådsprotokollet vid propositionen om anvisandet för år 1913 af ett med 50 % förhöjdt belopp till egnahemslån meddelar, att de utsedda sakkunniga hafva sin uppmärksamhet riktad på denna fråga såväl som på hvarje motion i egnahemsangelägenheten, torde utredning af ytterligare en sakkunnig kommitté vara alldeles öfverflödig. Det synes icke heller vara någon fara i dröjsmål, utan snarare fara i brådska, ty med ökad köpbegär stegras hemmanens försäljningsvärde.

I Andra kammaren har den ene af motionärerna anført såsom skäl för motionen, att han icke trodde, att egnahems-kommittén komme att se på denna sak med de alldeles särskilda blickar, med hvilka den nödvändigt måste betraktas, om man skall komma till ett godt resultat, ty därför fordras det säkerligen ett särskildt skärskådande. Dessa ord äro ju ganska gåtfulla. Egnahemskommitténs förmenta bristfälliga syn på tingen torde kunna afhjälpas genom att ett par skarpa jämtländska ögon tillkallas eller genom att jordbrukskommissionerna i de särskilda länen få afgifva yttranden i frågan. Ty det går väl icke heller an att se på saken endast med specifikt norrländska blickar.

Det är väl möjligt, att särskilda åtgärder från statens sida kunna och böra vidtagas för att förhjälpa arrendatorer af bolags-hemman i Norrland och Dalarne att blifva ägare af dessa hemman, men att härför inslå på annan väg än den, som anvisats genom egnahemslänefonden, synes åtminstone för närvarande icke tillrådligt. Det är nog motionärernas innersta mening, att hushållningssällskapens ansvarsskyldighet för dessa lån skulle helt och hållet borttagas; men det är säkerligen i dessa fall mer än eljest af nöden, att visa garantier för varsamhet bibehållas.

Jag anhåller, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställen och afslag å reservanternas yrkande i denna del.

Herr von Stapelmohr: Det var med tillfredsställelse, jag hörde utskottets ordförande säga, att han var intresserad af denna fråga, ty vid genomläsningen af utskottets betänkande har jag icke funnit däri något tydligt spår af intresse, utan har det förefallit mig, att utskottet sett frågan i för liten räckvidd och gärna velat komma ifrån den samt därför sökt skjuta den bakom tvenne utredningar, som utskottet talar om. Den ena utredningen skulle vara den, som är igångsatt för utrönande af förbudslagens verkningar. Enligt upplysningar jag erhållit från den person, som fått sig anförtrordt uppdraget om utredning, skulle undersökningen gå ut på, huruvida förbudslagen lojalt följts eller om vederbörande spekulanter sökt kringgå densamma, med påföljd i så fall, att ändring i lagen skulle behöfva ifrågakomma, om förbudslagen haft den verkan, att priset på jord-

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.
(Forts.)

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarna att förvärfa fastigheterna.

(Forts.)

bruksfastigheter nedtryckts, samt om åtskilliga andra förhållanden, men icke i någon mån den fråga, som nu föreligger.

Den andra utredning, som utskottet talar om, är den, som rör egnahemsfrågan i dess helhet. Jag har trott, att den fråga, som motionären dragit under Riksdagens pröfning, är sådan, att den till det mesta står utom egnahemssakens sfär, men om, såsom utskottets ordförande upplyst, de sakkunniga nu ansett sig kunna draga in den under sin uppgift, så är det ju godt och bra. I så fall kan det emellertid icke vara annat än välkommet för de sakkunniga att få ett uttalande från Första kammaren, som visar, att den likasom Andra kammaren intresserar sig för frågans lösning. Jag har därmed icke velat säga, att Första kammaren skall göra det på samma sätt som Andra kammaren, ty Andra kammarens beslut är icke för mig tilltalande på grund af det tillägg till motionen, som skett på yrkande af herr Lindhagen.

Det är utan tvifvel en mycket stor fråga, som här föreligger, stor icke blott i ekonomiskt, utan äfven i socialt afseende, och den anknyter sig helt naturligt som en länk till den tanke, som ligger till grund för de så kallade norrlandslagarna, eller att bibehålla och bevara den själfägande bondeklassen och tillika främja en god och sund utveckling af jordbruket. Dessa lagar hafva varit i tillämpning endast under en kort tid, men att döma af erfarenheten under denna tid, är det icke för djärft att säga, att de verkat godt. Mycket återstår dock ännu för att hela de djupa sociala refvor och det men för jordbruksnäringen, som uppkommit däraf, att bolagen slagit under sig jordbruksfastigheter. Bästa botemedlet, tror jag, vore att söka däri, att man återför äganderätten till jordbruksfastigheterna i jordbruksidkarnas händer, men därtill saknas nu medel. Arrendatorerna äro i ganska svaga ekonomiska omständigheter och ha i allmänhet icke utväg att kunna uppbringa nödigt kapital. För bolagen är jordbruket numera till ganska ringa nytta. Bolagen äro därför mera hågade nu än förr att afyttra sin jord för ett skäligt pris, men det ligger i sakens natur, att säljaren i så fall gärna vill hafva kontanta penningar, så att han må kunna sätta in dessa i sin rörelse och slippa låna upp motsvarande kapital i bank mot hög ränta. Detta minskar dock utsikten för arrendatorerna att förbättra sin ställning, ty om långfivaren nödgas eller behöfver draga in penningarna, kommer arrendatorn eller jordägaren lätt i den situationen, att han kanske nödgas lämna den jord, på hvilken han nedlagt arbete och omtanke och på hvilken han kanske länge haft sitt hem under arrendelagens skydd. Från statens sida kan det icke vara likgiltigt, om jordbruket drifves af själfägande eller af arrendatorer på andras mark, ty de band, hvarmed jordbruket förmår fästa sina idkare vid sig, blifva starkare, om jordbrukaren känner med sig och vet, att

det arbete och den omtanke, som han nedlagt på jorden, kommer honom och hans barn till godo. Kärleken till hem och land blir fastare. Jordbruket upparbetas och gifver bättre afkastning. Samtidigt förminskas den håg att söka sin utkomst på lättare sätt, som drifver så många från det hälsosamma, men trägna jordbruksarbetet till städerna, till industrien och till främmande land.

Genom sitt egnahemslåneväsande har staten också visat sig uppskatta betydelsen af, att jordbruket kommer i själfägandes händer. Detta låneväsande har verkat godt, men det räcker inte till. Därför fordras en ny form af kreditgifning, som är baserad på andra och lämpligare grunder, och jag tror, att staten då icke skulle behöfva göra några uppoffringar, såsom förhållandet nu är med afseende på egnahemslånen.

Det sades af en talare, att det icke är någon brådska med detta och att det kan gärna anstå. Ja, om Första kammaren skulle bifalla reservationen, och saken sålunda skulle läggas under en kommittéutredning, så tror jag icke, att den blefve så snart afgjord, ty vi hafva nog tillräcklig erfarenhet af, att det drager långt ut på tiden, innan en kommitté blir färdig med sitt arbete, och sedan skall ju frågan behandlas af myndigheter och Riksdag. Men jag tycker, att denna fråga är så viktig, att det behöfves en snar och god utredning. Det kan hända, att den icke leder till något positivt resultat, men det finnes också möjlighet, att den äfven i så fall kan lämna goda uppslag, så att saken kan föras fram utan statens ingripande.

Denna fråga tycks vara en jämtlandsfråga, sade en talare. Det är den emellertid icke uteslutande, fastän den väckts af en representant ifrån Jämtland, som har kännedom om att förhållandena äro sådana, att de påkalla förbättring. Det är likadant i de andra norrländska länen, enligt de upplysningar jag fått från deras representanter. I hvarje fall är det af vikt, att saken undersökes, och då jag är öfvertygad, att ett uttalande från Första kammaren skall gifva godt stöd för en undersökning, skall jag, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Grefve Lagerbjelke: Jag anhåller att få framhålla, hvilket för mig är det viktigaste, att ingen af de talare, som yttrat sig för motionen, har haft någon som helst anmärkning att göra mot egnahemskommitténs kompetens att bedöma denna fråga. Nu säger den siste talaren, att kommittén skulle känna sig tillfredsställd, om det blefve en riksdagskrifvelse, hvilken bekräftade, att kommitténs uppfattning vore riktig, att förevarande frågas utredning hörde under kommitténs uppdrag. Nu tror jag för min del, att det är kommittén tämligen likgiltigt om Riksdagen delar denna uppfattning, enär kommittén själf anser, att

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.

(Forts.)

Om underlättande för arrendatorer af vissa fastigheter i Norrland och Dalarne att förvärfa fastigheterna.

frågan hör under kommitténs uppdrag och kommittén till på köpet redan börjat med frågans utredning. Nog har jag hört många anledningar till, att Riksdagen skulle skrifva, men den anledningen, att man borde bereda en kommitté tillfredsställelse, har jag ännu icke hört.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Om underlättande för de röstberättigade i vissa landtkommuner att deltaga i kommunala afgöranden m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande nr 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande be- hofvet af åtgärder, åsyftande att i vissa landtkommuner bereda de röstberättigade större möjlighet att deltaga i kommunala afgöranden m. m.

I anslutning till hvad herrar *Lindhagen, Hage, Nordström* och *Carlsson* i en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 224, föreslagit, hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån särskilda åtgärder borde vidtagas för att i kommuner på landet af större utsträckning den kommunalt röstberättigade befolkningen måtte beredas utväg att i större omfattning, än för närvarande kunde äga rum, deltaga i kommunala afgöranden, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Reservation hade afgifvits af herr *K. J. Ekman*, som hemställt, att herr Lindhagens m. fl. motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ekman, Karl Johan: Såsom herrarne se utaf den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, har jag icke kunnat biträda utskottets hemställan, utan har jag nödgats yrka afslag. Jag skall be att få framställa skälen till detta mitt afslagsyrkande.

Det är nu andra gången herr Lindhagen framför den ifrågasvarande motionen för Riksdagen. Den väcktes första gången 1909. Lagutskottet, som då hade motionen till behandling, tillstyrkte den enhälligt. Visserligen biföll Andra kammaren motionen, men i Första kammaren afslogs den utan votering. Sedan dess har, såvidt jag kan förstå, icke några skäl förebragts, som kunna föranleda kammaren att frångå den ståndpunkt, som kammaren då intog, utan tvärtom förhåller det sig så, att det föreligger nu mindre anledning, än hvad då var fallet, att bifalla motionen. De önskemål, som då särskildt framhölls, ha nämligen redan i mer eller mindre mån vunnit beaktande af både Kungl. Maj:t och Riksdagen. Motionens kläm år 1909 var i hufvudsak formulerad på samma sätt som nu, men då voro i klämman inrymda två särskilda önskemål. Det yrkades nämligen, att befolkningen måtte beredas utväg att i största möjliga utsträckning deltaga såväl i kommunala val *i synnerhet till landstingen* som i öfriga kommunala afgöranden *i synnerhet rörande beskattningsfrågor*. Det var sålunda närmast fråga om landstingsmannaval och beskattningsfrågor.

Hvad då först angår frågan om landstingsmannaval, så erinra sig herrarne från den stora kungl. propositionen till innevarande års Riksdag angående omläggning af landstingsmannavalen, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet då uttalade, att de större kommunernas fördelning i valdistrikt för landstingsmannavalen var en reform att eftersträffa, men att det då mötte vissa svårigheter att framlägga förslag till en sådan reform. Vidare ha i år väckts två motioner, gående ut på, att landstingsmannavalen skulle förrättas distriktsvis. Konstitutionsutskottet uttalade i sitt utlåtande angående den kungl. propositionen och de nämnda motionerna, att utskottet behjärtade distriktsindelningens betydelse för landstingsmannavalen och hyste den förhoppningen, att redan nästa års Riksdag måtte blifva satt i tillfälle att pröfva denna fråga. Häremot gjordes icke någon gensaga under öfverläggningarna i kamrarna, och sålunda torde det vara tydligt, att Riksdagen sannolikt redan nästa år har att förvänta förslag till landstingsmannavalens förrättande distriktsvis. Hvad det första hufvudsyftet med herr Lindhagens motion år 1909 beträffar, är ju detsamma sålunda redan på väg att förverkligas, utan att något vidare påpekande därutinnan från Riksdagens sida erfordras.

Vänder jag mig därefter till den andra hufvudpunkten i 1909 års motion, som rörde de kommunala beskattningsfrågorna, så torde det särskilda framhållandet däraf förra gången vara föranledt af tanken på den betungande skuldsättning, de styrande i en då namngifven lapplandskommun ådragit denna kommun. Under öfverläggningen i Första kammaren förra gången vitsordades af en representant från Norrland, att en dylik skuld-

Om underlättande för de röstberättigade i vissa landtkommuner att deltaga i kommunala afgöranden m. m.

(Forts.)

Om underlättande för de röstberättigade i vissa landtkommuner att deltaga i kommunala afgöranden m. m.
(Forts.)

sättning verkligen ägt rum, beroende på den sangviniska uppfattning angående norrländska förhållanden, som då var tämligen vanlig. Emellertid har sedermera såsom motvikt mot missbruk i detta afseende under år 1909 införts kvalificerad majoritet, när det gäller att besluta i vissa beskattningsfrågor eller om upptagande af lån. Vidare biföll Riksdagen år 1910 ett förslag om begränsning af kommunernas lånerätt, och lagstiftning i detta ämne är redan utfärdad. Jämväl i fråga om den andra hufvudpunkten i herr Lindhagens motion 1909 föreligger alltså icke nu samma skäl till skrifvelse som när motionen förra gången var före.

Om jag då ser på hvad som återstår af motionen att prövas af denna Riksdag, skulle det vara att bereda utväg till allmänare deltagande uti de i egentlig mening kommunala valen och i allmänhet i de ärenden, som förekomma på kommunalstämma i vidsträckta landsortskommuner. I sådant syfte föreslås i motionen, att de kommunala valen skulle äga rum genom rösternas upptagande på olika lokaler eller genom valsedlarnas insändande till kommunalstämmans ordförande med allmänna posten. De val, som skulle förrättas på detta sätt, äro val af ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd, val af ledamöter i kommunalnämnd, i kyrko- och skolråd o. s. v. Häremot vill jag anmärka, att om också de politiska valen och val af landstingsmän med fördel kunna företagas distriktsvis, kan man dock icke anordna valen distriktsvis eller genom röstning per post, när det gäller att välja kyrko- och skolråd samt kommunalnämnd o. s. v. De vanliga kommunala valen förberedas icke på samma sätt som de politiska valen eller landstingsmannavalen af särskilda valledning och af tidningspressen, utan det går så till, att man vid själfva stämman kommer öfverens om, huru man skall rösta, och ofta bestämmas valets utgång af de öfverläggningar, som äga rum på själfva stämman. En representant från Norrland i denna kammare yttrade också förra gången frågan var före, att, ifall man ställde så till, att de aflägsset boende skulle få skicka sina valsedlar med posten, rösterna skulle vara så godt som bortkastade.

Hvad vidare angår afgörandet af sådana kommunala ärenden, som icke äro att hänföra till val, har redan i motionen påpekats, att sådana ärendens handläggning svårligen kan äga rum genom rösternas upptagande på olika ställen i kommunerna eller genom röstning per post. Hvarje sådant ärende kan vara af beskaffenhet att kräva diskussion på stämman, och alltså måste kommunens medlemmar sammanträda med hvarandra till gemensamma öfverläggningar. Det går nog ej an, att i frågor, som röra kommunens gemensamma angelägenheter, splittra afgörandet på en massa små bystämmor. Men om sålunda befolkningen i allt fall måste komma tillsammans för afgörande

af dessa ärenden, så kan det väl ej vara någon anledning att anordna ett särskildt förfarande i fråga om de kommunala valen, ty de förekomma ju på samma stämman, där man har dessa förut omnämnda ärenden till handläggning; och jag antar — motionen saknar ju naturligtvis all utredning — att det ej kan vara meningen, att vissa stämmor skola uteslutande anordnas för kommunala val och andra stämmor för handläggning af sådana ärenden, som ej äro att hänföra till val. På det sättet skulle man t. ex. få två decemberstämmor, en för granskning för upp- bords- och debiteringslängden och andra dylika ärenden, samt en annan för val till de befattningar, som vid årets slut blefve lediga.

*Om under-
lättande för
de röstberätti-
gade i vissa
landtkommu-
ner att del-
taga i kom-
munala afgö-
randen m. m.*

(Forts.)

Emellertid har jag i min reservation påpekat, att man redan med den nu gällande lagstiftningen har utvägar att komma ifrån dessa svårigheter. Sålunda böra naturligtvis i stora socknar stämmorna utsättas till sådana tider, som för befolkningen äro i möjligaste mån passande. Hvad särskildt lappmarkssocknarna beträffar, torde väl stämmorna, om ej alltid, så dock ofta kunna utsättas i sammanhang med de stora kyrkhelgerna, så att man håller stämmorna å eller intill Marie bebådelsedag och Mikaelsmässan, då denna infaller i oktober samt vid advent och jul o. s. v.

Vidare är det ju ej nödvändigt, när det gäller kommunala angelägenheter, att man iakttaga personlig inställelse, utan man har den utvägen att rösta med fullmakt; och jag föreställer mig, att det ej skall möta några öfvervinneliga svårigheter att placera fullmakterna på ett tillräckligt antal röstande af dem, som bo närmare stämmolokalerna. Det antydes i utskottets utlåtande, att man skulle kunna göra den ändring, att flera fullmakter placerades på en hand, men jag undrar verkligen, om kammaren vill vara med om en ändring i den riktningen. Vidare torde i de stora kommunerna vederbörande vid stämmornas utsättande böra tillse, att dessa blifva i behörig ordning kungjorda. Detta både kan och bör iakttagas.

En annan utväg att råda bot på olägenheterna är, att, när kommunerna äro alltför stora, desamma delas i särskilda kommuner. Detta är ju en utväg, som endast undantagsvis kan ifrågakomma, men det är ej tvifvel om, att den utvägen bör användas i fråga om en och annan af dessa stora lappmarkssocknar, när kommunens ekonomiska bärkraft tillåter det och de lokala förhållandena i öfrigt äro sådana, att det låter sig göra.

Jag anser sålunda, att det redan nu finnes i hufvudsak tillräckliga utvägar för att råda bot på de antydda olägenheterna, så att man slipper denna röstning på olika lokaler eller röstsedlarnas insändande med posten. Därtill kommer, att förevarande skrifvelseförslag siktar långt utöfver de stora lappmarkssocknarnas speciella behof. Om förslaget vore inskränkt till att vara en uteslutande norrlandsfråga eller till att tillfredsställa uteslutande

Om underlåtande för de röstberättigade i vissa landkommuner att deltaga i kommunala afgöranden m. m.

(Forts.)

dessa stora lappmarkssocknar, så kunde man ju tänka på saken. Men det är ej så, utan man syftar här på alla vidsträcktare landsbygdskommuner. Man afser kommuner i allmänhet af större utsträckning hela landet utöfver, och det är ej i utlåandet antydt, hvar gränsen skulle sättas. Kanske förslaget skall gälla kommuner af endast en eller ett par mils utsträckning. I så fall skulle det komma att afse så godt som all våra landsbygdskommuner, med undantag endast af de små kommunerna på de rena slättbygderna. Jag kan ej föreställa mig, att det kan vara lämpligt att på detta sätt allmänt införa röstning på skilda lokaler eller per post i kommunala angelägenheter. Nu kan jag förstå, att en och annan, som varit med om lagutskottets utlåtande förra gången, kan vara benägen att bifalla motionen afven denna gång, men det är att märka, att då voro skälen ofantligt mycket starkare än nu. Det var särskildt de två i yrkandet då framhållna hufvudsyftena, som förra gången bestämde utgången, nämligen dels önskan, att landstingsmannavalen måtte kunna för rättas bekvämare, dels önskan, att kommunerna ej måtte alltför lätt kunna sätta sig i skuld. Men som jag nämnt, äro redan åtgärder vidtagna eller på väg att vidtagas för att råda bot på dessa olägenheter, och då kan jag ej förstå, att man nu skall behöfva skrifuva till Kungl. Maj:t och därmed kasta sig in på en reformstråt, som kan leda till så oberäkneliga följder, som här kan blifva fallet. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Bergqvist: I de stora vidsträckta kommunerna är det ju alldeles uppenbart så, att en ganska afsevärd del af befolkningen har ytterst svårt att få tillfälle att deltaga i handläggandet af kommunens gemensamma angelägenheter. Dessa olägenheter ser man nog, men svårast är det att peka på de verkliga botemedlen emot dem. Jag tror knappt, att något af de medel, som förslagsvis nämnts, kan anses antagligt. En tanke, som inom flera af dessa orter har framhållits, är den, att en sådan ändring borde vidtagas i kommunallagarna, att det skulle tillåtas en eller ett par representanter att tala i t. ex. ett helt byalags namn. Det förslaget torde emellertid icke kunna eller böra genomföras, men om man tänker ut tanken litet längre, kommer man till en annan tanke, som verkligen finnes inrymd i kommunallagarna, nämligen inrättande af kommunalfullmäktige. Såvidt jag förstår, finnes det intet annat botemedel för att få en rättelse i olägenheterna inom de stora vidsträckta kommunerna än just detta, att kommunalfullmäktige införas. Men därvid behöfvas då gifvetvis några kompletterande bestämmelser, som garantera inval af fullmäktige ifrån respektive delar af kommunen. Nu är emellertid en sådan åtgärd icke demokratisk och står sålunda ej i öfverensstämmelse med tidsriktningen. Därför tror jag ej, att den har utsikt att vinna något beaktande. Men det

tillåter jag mig ändock säga, att jag knappast tror, att det finnes något annat sätt att få en jämn representation i våra stora kommuner. Jag gör intet yrkande.

Om underlåtande för de röstberättigade i vissa landtkommuner att deltaga i kommunala afgöranden m. m.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman! Jag var med om det lagutskottets tillstyrkande utlåtande, som här blifvit återopadt, och jag har också i konstitutionsutskottet tillstyrkt den hemställan, som nu föreligger. Det är visserligen sant, som herr Ekman gjorde gällande, att åtskilligt af det, som man velat vinna genom lagutskottets hemställan 1909, har man redan vunnit, men han erkände ock, att man icke har vunnit allt, och det är just skälet, hvarför utskottet har förenat sig om den hemställan, som nu ligger på kammarens bord. Utskottet föreslår nämligen, att Riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning om, i hvad mån särskilda åtgärder böra vidtagas för att i kommuner på landet af större utsträckning den kommunalt röstberättigade befolkningen må beredas utväg att i större omfattning än hittills deltaga i kommunala afgöranden. Däremot har utskottet icke på något sätt godkänt det förslag till frågans lösning, som herr Lindhagen framställt, utan utskottet har hänvisat saken i sin helhet till Kungl. Maj:t, hvadan den utredning, som Kungl. Maj:t gör, och endast den, bör lämna ledning för att bestämma, om öfver hufvud något kan göras. Det kan ju hända, att ingenting kan göras, och då får herr Ekman rätt, men därest frågan om några effektiva åtgärder kunna vidtagas besvaras jakande, blir det Kungl. Maj:t, som har att bestämma, hvad som bör göras. Jag kan ej finna, att det kan vara någon som helst olägenhet i att tillmötesgå den önskan, som har fått sitt uttryck i motionen, ty det kan väl ej vara någons mening, att i de synnerligen stora kommunerna folk i allmänhet böra uteslutas från att få utöfva sin rösträtt vid kommunala val och öfver hufvud i kommunala angelägenheter. Kan man i dessa sällsynt stora kommuner bereda dem möjlighet att få deltaga i afgörandet på samma sätt, som man har möjlighet i kommuner i allmänhet, bör man väl göra det. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvís till afgörande statsutskottets den 24 och 26 innevarande april bordlagda memorial nr 49, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel.

Punkten I.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkterna II och III.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 24 och 26 innevarande månad bordlagda memorial nr 52, med förslag rörande aflöningsbestämmelser för de vid lagtima riksdag hos kamrarna, hos de ständiga och tillfälliga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och betjante m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

*Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande nr 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken.

Genom en den 26 januari 1912 dagtecknad proposition nr 25 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt,

att Riksdagen, med tillkännagifvande att det genom förevarande proposition framlagda lagförslag icke kunnat oförändradt af Riksdagen godkännas, ville i anledning af samma proposition för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Lag

om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

9 §.

Vistas svaranden å ort utom riket, må delgifningen ske i enlighet med lagen å den utrikes orten.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)**Om delgifning af stämning med den, som vistas utrikes.*

Är svaranden vederligen ur riket faren utan att upplysning kunnat vinnas, hvar han sig uppehåller, och förekomma därjämte omständigheter, som gifva anledning antaga, att han håller sig undan eller att han har för afsikt att för framtiden bosätta sig i främmande land, varde stämningen införd i allmänna tidningarna tre gånger, minst fjorton dagar mellan hvarje gång. Därjämte skall, där svaranden inom riket har känt hemvist, stämningen i hufvudskrift eller besannad afskrift fästas å hans husdörr och uppläsas för hans husfolk, om sådant finnes, samt, där han ej har sådant hemvist men äger fastighet inom riket, öfverlämnas till den, som förvaltar fastigheten.

Hvad ofvan i denna § stadgas skall icke äga tillämpning för det fall att svaranden hos rätten eller häradshöfdingen i den ort, där han är eller senast var i riket boende, anmält viss person, som äger att för honom stämning mottaga, eller anvisning å sådant ombud eljest kunnat erhållas.

Anmälan, hvarom nu sagts, må endast föras för viss tid, ej öfverstigande tre år; och skall anmälan, som såunda sker, upptagas i förteckning, som å landet föres af häradshöfdingen och i stad af rätten.

Hvad ofvan i denna § stadgas skall icke äga tillämpning för det fall att svaranden hos rätten eller häradshöfdingen i den ort, där han är eller senast var i riket boende, anmält viss person, som äger att för honom stämning mottaga, eller anvisning å sådant ombud eljest erhållits.

Anmälan, hvarom nu sagts, skall upptagas i förteckning, som å landet föres af häradshöfdingen och i stad af rätten.

24 §.

Delgifves stämning enligt stadgandet i 9 § andra stycket, skall hvad där om delgifningen är föreskrifvet vara till fullo verkställt sist å etthundratjugoende dagen före inställelsedagen.

38 §.

Intyg af två stämmingsmän, emot hvilka ej förekommer jäf, som om vittnen är stadgadt, gälle såsom fullt bevis, att delgifning blifvit så verkställt, som intyget innehåller. Enahanda vitsord tillkomme intyg, som meddelats af kronfogde, stadsfogde, länsman eller notarius publicus eller af svensk konsul eller vid svenskt konsulat anställd tjänsteman, så ock intyg af fjärdingsman, då han verkställt delgifningen efter förmans uppdrag. Skriftligt erkännande om delgifning vare ock, där det är genom intyg af en ojäfvig stämmingsman bestyrkt, ansedt såsom fullt bevis om delgifningen.

Om delgif-
ning af
stämming med
den, som
vistas utrikes.
(Forts.)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Intyg, att delgifning å utrikes ort skett, skall ock, där intygs-
gifvarens behörighet styrkes af svensk eller här i riket anställd
diplomatisk eller konsular tjänsteman, gälla såsom fullt bevis, att
delgifning verkställets så, som intyget innehåller.

Reservation hade afgifvits af herr *Alexanderson*, med hvilken
herrar *Håkanson* och *Petersson* i Lidingö villastad instämt, och
som anfört:

»Af föredragande departementschefens yttrande till statsråds-
protokollet i anledning af lagrådets anmärkningar föranledes jag
antaga, att den åsyftade innebörden af stadgandena i tredje och
fjärde styckena af den föreslagna 9 § i 11 kap. rättegångsbalken
är den, att anmälan hos rätten eller härads höfdingen om ombud
må ske endast före utflyttningen och således ej heller efter ut-
flyttningen kunna förnyas. En dylik lösning synes mig i allt fall
innebära en medelväg, som väl förtjänar att tagas i öfvervägande.
Såsom utskottet framhållit, medgifver emellertid den i förslaget
gifna formuleringen en tolkning, som medför, att begränsningen
till viss tid af anmälan giltighet skulle i det närmaste föfela
sitt syfte. För att skapa klarhet har utskottet utmönstrat all
tidsbegränsning; men därmed har utskottet ock helt lämnat
obeaktade de enligt min mening välgrundade betänkligheter,
som af en ledamot i lagrådet framställets emot anmälningsrätt
oberoende af hemvist och med till tiden obegränsad giltighet.

Då jag hvarken kan tillstyrka den kungl. propositionen
oförändrad, än mindre biträda utskottets ändringsförslag, och
icke ser mig i tillfälle att framlägga ett formuleradt ändrings-
förslag i den riktning, som synes mig önskvärd, återstår mig ej
annat än att hemställa om afslag å den kungl. propositionen i
dess helhet.»

Herr *Alexanderson*: Herr talman, mina herrar! Som
herrarna behagade finna, har jag jämte ett par andra leda-
möter af utskottet till dess utlåtande fogat en reservation.
Innan jag inlåter mig närmare på, hvilka meningsskiljaktig-
heterna i själfva verket äro mellan reservanterna och utskotts-
majoriteten, får jag kanske med ett par ord beröra den fråga,
hvarom den föreliggande kungl. propositionen rör sig, och
som för en del af kammaren torde vara ett skäligen främmande
ämne.

Själfvä hufvudsyftet med propositionen är det, som framgår
af det första lilla stycket i 9 §, nämligen att en svarande, som
vistas å utrikes ort, skall med för domstol här i riket laga
verkan kunna delgifvas stämning i enlighet med de regler, som
gälla på delgifningsorten. För närvarande laborerar man hos

oss med en betydlig svårighet i fråga om delgifning med sådan utrikes vistande part. Det förhåller sig nämligen så, att domstol här i riket enligt nu gällande rätt ej kan godtaga en stämning, som sker på annat sätt än i enlighet med reglerna i kap. 11 rättegångsbalken, medan å andra sidan iakttagandet af dessa regler i själfva verket är förhindradt i åtskilliga främmande stater, som ej vilja tillåta våra konsulatjänstemän att verkställa denna delgifning, och det allra minst med den främmande statens egna undersåtar, utan fordra, att detta skall ske genom deras egna stämningmän. Sålunda är saken den, att den stämning, som får ske i det främmande landet, den gäller ej hos oss, och den stämning, som skulle gälla hos oss, den kan ej ske i det främmande landet. Ur detta dilemma vill det föreliggande förslaget rädda oss genom en anordning, hvartill motsvarighet redan gäller i de flesta andra rättegångsordningar, nämligen att en stat vid sina domstolar godtager en delgifning, som i ett visst annat land skett i enlighet med de regler, som inom det landet gälla. Emellertid, denna regel, som de flesta andra länder undantagslöst och utan restriktioner antagit, den har man haft vissa betänkligheter emot att hos oss acceptera utan alla garantier, och den tvistefråga, som nu yppat sig mellan utskottsmajoriteten och reservanterna, rör sig helt enkelt därom, hur långt man kan och bör gå i fråga om sådana garantier till svarandens favör. Orsaken, hvarför man anser sig behöfva garantier, är, att i åtskilliga främmande länder godtages ett delgifningssätt, som efter vårt sätt att betrakta saken är något lösligt och ej ger tillräcklig garanti för, att svaranden i verkligheten får del af den stämning, som legaliter anses vara honom delgifven. Den ifrågasatta möjligheten för svaranden att gardera sig mot en dylik risk har innebörden af en rätt för honom att anmäla ombud för sig hos den domstol, där han sist hade sitt hemvist här i riket, med den verkan, att i det fallet delgifning icke får ske direkt i utlandet i enlighet med den främmande lagens bestämmelser, utan att delgifningen skall ske till det föreslagna ombudet.

I fråga om den omfattning, hvari en sådan anmälningsrätt skulle medgifvas, har utskottet ändrat Kungl. Maj:ts förslag och därvid enligt reservanternas åsikt gått alldeles för långt.

En anmälan om dylikt ombud skulle man enligt utskottets förslag få göra, äfven om man numera icke ägde hemvist inom riket. — Således, hur lång tid som helst, efter det att en person flyttat ur landet, skulle han genom en dylik anmälan kunna borttaga kärandens rätt att använda delgifning af stämningen utrikes enligt det främmande landets lag. Och vidare, en en gång gjord anmälan skulle stå så länge öfver hufvud taget, detta ombud lefde och vore till finnandes, om anmälan blott en gång i tiden blifvit gjord.

Det ursprungliga kungliga förslagetets ståndpunkt var en helt

*Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.*
(Forts.)

och hållet annan. Blott så länge en person alltjämt hade hemvist här, skulle anmälan gälla. Den ståndpunkt, utskottet intager, förordades åter vid förslaget remitterande till lagrådet för pröfning, understöd, af ett par af lagrådets medlemmar; men två andra medlemmar af lagrådet vände sig tvärtom med skärpa mot en sådan ifrågasatt utsträckning af svarandens anmälningsrätt och påpekade, att införandet af ett stadgande af nämnda art i själfva verket skulle ställa en kärande i en ganska osäker och prekär ställning. När Kungl. Maj:t sedan återfick lagförslaget med lagrådets däröfver afgifna yttrande, fann Kungl. Maj:t sig icke heller böra, på sätt som lagrådets förstnämnda tvenne medlemmar ifrågasatt, frångå den i förslaget uppställda principen, utan Kungl. Maj:t försökte att gå en medelväg, enligt hvilken vederbörande skulle hafva rätt att verkställa dylik anmälan, medan han ännu var bosatt här i riket, men däremot icke sedan han utflyttat till främmande land, och denna anmälan skulle endast vara gällande ett visst antal år, men under denna tid oberoende af hemvistets upphörande här i riket. Det är denna medelväg, vi reservanter äfven funnit värd att förorda, men vi hafva i likhet med utskottets majoritet funnit, att bestämmelsen icke kommit till ett tillräckligt klart uttryck i det kungl. förslagens formulering.

Utskottet har egentligen icke heller haft mycket att anmärka mot den kungl. propositionens ståndpunkt utom det, att själfva formuleringen är oklar. Härtill fogar utskottet endast följande anmärkning i sak: det torde, säger utskottet, icke »behöfva befaras, att de förteckningar, som skola föras öfver ifrågavarande anmälningar, skola blifva af den vidlyftighet, att ett eftersökande i desamma af sådan anmälan bör kunna föranleda större svårighet». Nej, det tror icke jag heller! Man känner sig nästan frestad att tro, att det är ett uttryck af utskottets skämtlynne, när det kämpar mot denna förmodade betänklighet mot utskottets ståndpunkt. Dessa förteckningar komma visserligen icke att bli så öfverfyllda, att det blir förenadt med någon svårighet att däri uppleta de olika ombudens namn! Vi äga redan nu sådana förteckningar vid häradsrätter och rådstufvurätter — det vill säga på papperet — i de flesta fall torde de nämligen icke existera, af den anledningen, att ännu icke något ombud blifvit anmäldt, och i framtiden komma nog anmälningarna också att bli ytterst få. Men det är icke *den* betänkligheten, som reser sig mot en utsträckning af anmälingens giltighet till huru lång tid som helst eller mot bestämmelsen, att den får göras af en för längesedan bortflyttad person, utan betänkligheten gäller, att, sedan en person för länge sedan flyttat ur riket, det kunnat råka mer eller mindre i glömska, hvar han sist hade sin boningsort, då han var boende här, och det skulle då vara förenadt med ett betydligt, men bra onödigt besvär för en tilltänkt kärande att behöfva

verkställa undersökningar hos rätten i den ort, där ifrågavarande person finnes en gång hafva varit boende, för att få under rättelse om, huruvida möjligen en sådan anmälan kunde förefinnas. I nittionio fall af hundra skulle käranden finna, att en sådan anmälan icke föreligger, men då det måste vara käranden angeläget att icke begå någon faute och efter det stämningen delgifvits på den utrikes orten riskera att mötas af invändningen: i detta fall är verkligen en sådan anmälan gjord — så måste käranden för säkerhets skull vidtaga detta försiktighetsmått. Stadgandet kommer icke att vara den tilltänkte svaranden till någon nytta, ty det får en ytterligt ringa användning, men det kan komma att begagnas i enstaka fall för att illudera kärandens rätt. Det kan hända, att en stämning icke kan med något resultat göras om, sedan den första befunnits vara felaktig, ty om under tiden exempelvis klandertid utlupit, är det numera för sent. Vi reserverar mena alltså, att med en dylik till tiden obegränsad anmälningrätt gör man i själfva verket ingen någon särskild nytta, men däremot kan man ställa till allvarliga förtretligheter och rättsförluster för en kärande.

Nu vore det emellertid visserligen beklagligt, om på denna lilla tufva lasset skulle stjalpa. Det är icke någon stor fråga, som genom förevarande kungl. förslag skulle vinna sin lösning, men det är en fråga af eminent praktisk natur, och det vore af vikt att få densamma löst så fort som möjligt. Man skulle också kunna mot reservanternas ståndpunkt invända, att vi varit skyldiga — när vi egentligen voro ense med Kungl. Maj:t i sak och endast funnit bestämmelsens formulering i viss mån otillfredsställande — att söka råda bot på detta. Ja, det kan hända, att detta är ett riktigt påstående, men förhållandet var det, att utskottet vid företagande af sin sakliga ändring blef snabbare färdigt med dess redigering än vi med vår rena redaktionsförändring, och följden blef, att jag måste ställa mig på den ståndpunkt, som i reservationen angifvits. Emellertid har jag senare kunnat öfvertyga mig om, att det är mycket lätt att verkställa den behöfliga ändringen, för att den mening, som utan tvifvel ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, skall få ett rätt uttryck, nämligen att anmälan för att vara giltig skall kunna få göras endast af en person, som fortfarande är bosatt här i riket, och icke heller få förnyas, efter det han flyttat till utlandet, äfvensom att anmälan, därest han fortfarande är bosatt här, måste förnyas hvart tredje år för att vara gällande. Detta kan ske genom en enkel ändring antingen i tredje eller fjärde stycket — hvilket man vill — af 9 §. Jag har hört mig för hos lagstiftningsteknici och funnit, att detta icke möter några som helst svårigheter.

Med hänsyn härtill har nu också Andra kammaren utan votering och utan något motyrkande beslutat att till lagutskottet

*Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.*

(Forts.)

Om delgifning af stämning med den, som vistas utrikes.
(Forts.)

återremittera detta betänkande i ändamål att få en sådan förändring verkställd, som jag nu antydt, och vid sådant förhållande anhåller jag, herr talman att i samma syfte få yrka, det äfven Första kammaren måtte återremittera betänkandet till lagutskottet.

Herr Trana: Herr talman, mina herrar! Då jag för min del anser, att nu föreliggande lagförslag i den form det från lagutskottet kommit på kammarens bord är fullt antagligt, har jag mycket svårt att förena mig i yrkandet på återremiss, utan får jag i stället yrka bifall till utskottets förslag. Den upplysning, som den siste ärade talaren lämnade, att Andra kammaren redan återremitterat ärendet, förefaller litet märkvärdig, ty just nu underrättade mig en ledamot af Andra kammaren, att denna kammare utan diskussion antagit utskottets förslag.

Emellertid vill jag, som sagdt, yrka bifall och med några ord stödja mitt yrkande. Såsom på sidan 5 i Kungl. Maj:ts proposition inhämtas, har föredragande statsrådet vid ärendets behandling den 24 mars 1911 inför Konungen framlagt de skäl, som tala för, att man skulle bereda en kärande den lättnaden, att han skulle kunna delgifva en utrikes vistande svarande stämning på det sätt, som gäller i den stat, där denne svarande för tillfället vistas. Statsrådet har också yttrat: »Utväg att praktiskt genomföra denna princip föreligger genom den i Haag den 17 juli 1905 afslutade och den 21 april 1909 för Sveriges del ratificerade konventionen angående vissa till civilprocessen hörande ämnen af internationell natur». Det är för mig hufvudsaken och en högst betydande hufvudsak, att man får igenom en sådan lag! Skall man nu förkasta lagen, så beror detta naturligtvis på, huruvida de skäl, som anförts mot lagen, äro fullgiltiga. I detta afseende har reservanten anført hufvudsakligen en omständighet. Han säger nämligen: »För att skapa klarhet har utskottet utmönstrat all tidsbegränsning; men därmed har utskottet ock helt lämnat obeaktade de enligt min mening välgrundade betänkligheter, som af en ledamot i lagrådet framställts emot anmälningsrätt oberoende af hemvist och med till tiden obegränsad giltighet». Men då måste reservanten vid läsningen af lagrådets yttrande ha missförstått detsamma. Såvidt jag kunnat finna, har ingen ledamot af lagrådet opponerat sig mot, att en person, som äger hemvist inom riket, men därifrån utflyttat, skall hafva rätt att göra en till sin giltighetstid obegränsad anmälan hos härads höfdingen eller rätten. Den enda medlem, som uttalat betänkligheter häremot, säger: »Å andra sidan möter det stora betänkligheter att medgifva utflyttad person ifrågavarande förmån utan hvarje begränsning till tiden. Det måste anses föga tillfredsställande, att den, som årtal efter utflyttningen har att stämma den utflyttade till svensk domstol, skall, vid äfventyr

af rättsförlust, vara tvungen att, sedan måhända tiden för utflyttningen fallit i glömska, efterforska, huruvida en ännu gällande anmälan af ifrågavarande beskaffenhet möjligen blifvit gjord.» Men så tillägger han: »Och att i lag fastställa någon begränsning med afseende på tiden, under hvilken anmälningen skulle gälla, låter sig näppeligen göra. Det vill synas, som om öfvervägande skäl tala för, att man i förevarande hänseende bör stanna vid förslagets ståndpunkt.» Vid sådant förhållande får man väl säga, att denne ledamot af lagrådet icke velat bestämma någon tid, under hvilken anmälan skulle vara giltig. Jag kan icke läsa detta på annat sätt. Och jag undrar sannerligen icke på, att lagrådets medlemmar voro eniga, ty gällande lag står på den ståndpunkten, och den omständigheten, att ett nytt stämningssätt skall tillämpas, kan väl icke hafva den kraftiga verkan, att den gjorda anmälan icke skulle få fortfarande gälla under obestämmd tid. Jag kan således icke inse, att detta var ett skäl emot lagutskottet, utan jag håller före, att detta var en så liten tufva, att lasset icke bör stjälpas på den.

Nu har dessutom reservanten funnit en utväg att afhjälpa denna sak. Han säger nämligen: »Af föredragande departementschefens yttrande föranledes jag antaga, att den åsyftade innebörden af stadgandena i tredje och fjärde styckena af den föreslagna 9 § i 11 kap. rättegångsbalken är den, att anmälan hos rätten eller häradshöfdingen om ombud må ske endast före utflyttningen och således ej heller efter utflyttningen kunna förnyas». Jag kan icke läsa fram detta ur statsrådets yttrande. Reservanten fortsätter: »En dylik lösning synes mig i allt fall innebära en medelväg, som väl förtjänar att tagas i öfvervägande». Jag kan icke anse, att denna medelväg är så själfklar, ty det förefaller mig orättvist, att en person, som vid flyttning ur riket försummar att anmäla ombud, sedermera, därest han beslutar sig för att under en längre följd af år bo utrikes, skall sakna rätt till dylik anmälan. Något hållbart juridiskt eller annat skäl för att han skulle förlora denna rätt kan jag icke finna. Då är frågan, huruvida icke en återremiss skulle blifva tämligen onödig. Nu vet jag ju icke, hur det har gått i Andra kammaren — den saken står ju ännu öppen, men såvidt jag icke får bättre skäl för den andra uppgiften, måste jag tro på den, som jag inhämtat. Jag är dock öfvertygad om, att om lagutskottets pluralitet, som i likhet med mig funnit lagen vara antaglig med obetydliga ändringar, får ärendet tillbaka, kommer lagutskottet att vidhålla denna ståndpunkt, och utlåtandet torde därför helt säkert återkomma till kammaren oförändradt. Att då återremittera betänkandet, för att någon af reservanterna skulle få tillfälle att särskildt ansluta sig till utskottets pluralitet, kan jag icke finna lämpligt, ty jag tror icke, att herr Alexander-son menar, att hela lasset borde stjälpas på en så liten tufva.

*Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.*
(Forts.)

Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.

(Forts.)

Det vore ändå alltför orimligt. De ändringar, som vidtagits af utskottet, äro ju hufvudsakligen dessa: under det Kungl. Maj:t föreslagit, att hvad i 9 § stadgas icke skall äga tillämpning för det fall att svaren hos rätten anmält viss person att för honom mottaga stämning eller anvisning å sådant ombud eljest *kunnat erhållas*, så har utskottet föreslagit, att denna sista passus skulle utbytas mot bestämmelsen: »eller anvisning å sådant ombud eljest *erhållits*». Skälet till utskottets ändring är naturligtvis den, att det är ganska svårt att åstadkomma bevisning om att anvisningen på ombud icke *kunnat* erhållas, men betydligt lättare att visa, att någon kännedom om sådant ombud icke *erhållits*.

Den andra ändringen, som utskottet vidtagit, gäller ju Kungl. Maj:ts förslag, att anmälan må göras för en tid af högst tre år. Denna bestämmelse har af utskottet uteslutits dels såsom tvetydig och dels såsom öfverflödig, och jag är öfvertygad om, att denna skiljaktighet endast är ett teoretiskt spörsmål utan minsta inverkan i praktiken. Från den domstol, där jag tjänstgjort i 35 år, kan jag icke minnas, att det någonsin förekommit någon anmälan till rätten angående ombud, som vore behörigt att svara på stämningar. Jag tror sålunda, att det, praktiskt sedt, är alldeles orimligt att komma fram med sådana obetydliga invändningar, och jag får, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag, sådant det här föreligger.

Herr Trygger: För min del får jag säga, att om jag skulle välja mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag, skulle jag alldeles gifvet taga Kungl. Maj:ts, ehuru jag visserligen måste erkänna, att äfven mot detta förslag anmärkningar kunna göras — i stort sedt de, som framställts af herr Alexanderson. Företrådet hos Kungl. Maj:ts förslag gäller icke blott med afseende på tiden för anmälan's giltighet, i hvilken fråga Kungl. Maj:t föreslagit en begränsning, men där jag tycker, att utskottet gått alldeles för långt, utan äfven i fråga om den andra af utskottet vidtagna ändringen. Kungl. Maj:t har i denna del föreslagit: »Hvad ofvan i denna § stadgas skall icke äga tillämpning för det fall, att svaren hos rätten — — — anmält viss person, som äger att för honom stämning mottaga, eller anvisning å sådant anbud eljest *kunnat erhållas*.» Så står det i den gamla lagen, och den affattningen har Kungl. Maj:t upptagit. Men utskottet har ändrat detta till: »— eller anvisning å sådant ombud eljest *erhållits*». Den formuleringen anser jag vara en bestämd försämring, ty man måste komma ihåg, att det moment, hvarom här är fråga, afser icke blott de fall, då man får tillämpa första punkten af 9 §, utan äfven tillämpningen af stadgandet i den gamla 9 §: »Nu är svaren veterligen ur riket faren» etc. Och man måste af den person, som vill använda detta stämningssätt, fordra, att han icke tager saken alltför nonchalant.

Det är detta, som ligger i uttrycket, att anvisning på ombudet icke »kunnat erhållas.»

Jag ber på dessa skäl att få yrka återremiss.

*Om delgif-
ning af
stämning med
den, som
vistas utrikes.*

(Forts.)

Herr statsrådet Sandström: Herr talman! Jag skall be att i anledning af den näst föregående talarens anförande få göra några erinringar.

Skillnaden mellan utskottets förslag och Kungl. Maj:ts förslag består ju hufvudsakligen däruti, att den tidsbegränsning, Kungl. Maj:t beträffande giltigheten af ifrågavarande anmälan till rätten eller domaren föreslagit, af utskottet borttagits. Där emot äro Kungl. Maj:ts och utskottets förslag hvarandra lika i det afseendet, att en sådan anmälan kan göras äfven efter den anmälandes afflyttning från riket. Men enligt utskottets förslag kommer den anmälan, som gjorts före eller strax efter afflyttningen, att kvarstå för framtiden, tills den återkallas, och kan således för lång tid framåt, äfven sedan det fallit i glömska, att och hvarst den afflyttade haft sitt hemvist i riket, stå som ett hinder för delgivning af stämning med honom på det regelmässiga sättet enligt den utländska lagen. Häraf kunna naturligen uppstå invändningar och rättsförluster. Enligt Kungl. Maj:ts förslag förlorar anmälan af sig själf sin kraft sist efter tre år. Den kan visserligen förnyas för ytterligare tre år, men detta torde ytterst sällan förekomma, då en person, som efter utflyttning vistats flera år i sitt nya hemland, säkerligen kommer att före- draga att blifva stämd efter detta lands lag och saknar hvarje intresse att undandraga sig där föreskrifvet delgivningssätt.

Emellertid tror jag, att olikheten mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag icke har så synnerligen stor praktisk betydelse för det fall, att svaranden afflyttat från riket. Ty rätten att hos domaren anmäla ombud att mottaga stämning kommer säkerligen att i dylika fall begagnas lika sällan framdeles, som hittills varit fallet. Men oftare kommer att inträffa, att personer, som fortfarande hafva sitt hemvist här i riket och som ofta vistas på resor i utlandet, komma att begagna sig af dylik anmälan. En affärsman, som i sina affärer lätt kan råka ut för rättstvister, kan sålunda, när han uppehåller sig i utlandet på affärsresor eller af annan anledning, hafva intresse att anmäla sin prokurist eller annan person såsom ombud för stämnings mottagande. Han undgår därigenom det ofta mera osäkra delgivningssättet i utlandet förutom obehaget att under vistelsen därstädes uppvaktas af delgifningsmän. Och i dylika fall kan skillnaden mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag vara af en större praktisk betydelse. Enligt det förra finnes intet hinder att anmäla ombud att mottaga stämning, så ofta och så länge hufvudmannen uppehåller sig i utlandet, medan anmälan efter Kungl. Maj:ts förslag måste gälla bestämd tid, oafsedt om hufvudmannen

Om delgifning af stämning med den, som vistas utrikes. befinner sig i utlandet eller ej. För käranden är den senare bestämmelsen långt bekvämare, då han därigenom besparas kostnaden och besväret att kontrollera, huruvida svaranden i delgifningsögonblicket fortfarande är kvar i utlandet eller möjligen återkommit till Sverige.

(Forts.)

Nu hafva reservanterna ifrågasatt, att den af Kungl. Maj:t föreslagna tidsbegränsningen skall bibehållas och kompletteras med förbud att göra anmälan om ombud efter afflyttningen från landet. Och ehuru jag icke tror, att en sådan ändring blir af så stor betydelse i praktiken, har jag intet att erinra emot en återremiss i sådant syfte. Hufvudsaken är, att den ganska viktiga reform, som här är föreslagen, icke faller på en meningskiljaktighet i en relativt obetydlig detaljfråga.

Herr Trygger: Jag glömde, när jag förra gången hade ordet, att nämna, att Andra kammaren har beslutat återremittera ärendet till utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå, att ärendet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 24 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 42, i anledning af väckt motion i fråga om afdraget för konkurskostnad vid fördelning af köpeskillningen för exekutivt försäld fastighet, hvarur egnahemslån skall gäldas, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Lagförslag om straff för kvinna, som dödat sitt barn.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 24 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen.

Genom en den 29 mars 1912 dagtecknad proposition nr 109 hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

*Lag**om ändrad lydelse af 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen.**Lagförslag
om straff för
kvinna, som
dödat sitt
barn.
(Forts.)*

Härigenom förordnas, att 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

33 §.

Har någon, på sätt i 30 § sägs, utsatt eller från sig skilt sjuklig, bräcklig eller eljest hjälplös person, den han pliktig var att vårda, eller har någon satt ut eller öfvergifvit den han sig åtagit eller eljest pliktig var att fortskaffa eller ledsaga; och skedde det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 30, 31 eller 32 § säges; vare lag, som där för hvarje fall stadgad är.

34 §.

Har kvinna, som af oloflig beblandelse varit hafvande, i annat fall än i 22 § sägs, uppsåtligen dödat sitt barn, och var gärningen föröfvad under inflytande af den öfvergifna eller nödställda belägenhet, hvori hon i följd af barnets födelse befunnit sig; då må straff efter 1 eller 3 § nedsättas till straffarbete i fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till straffarbete i två år.

Där brottet stannat vid försök, må straff, som enligt 2 § eller 18 § 1 mom. å gärningen följa bort, nedsättas till straffarbete i sex månader. Har kvinnan under de omständigheter, som i 1 mom. sagts, utsatt barnet eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och såmedelst i hjälplöst tillstånd försatt, då må jämväl straff efter 30 § eller 31 § andra punkten nedsättas under hvad eljest å gärningen följa bort, dock lägst till straffarbete i sex månader.

46 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 19, 28 eller 40 §, eller i annat fall, än 34 § afser, fälles till straff efter 1 eller 2 § eller 18 § 1 mom., skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig. Lag samma vare, om någon efter 18 § 2 mom. eller 27 § pröfvas skyldig till straffarbete i minst sex månader.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Gezelius: Då jag deltagit i behandlingen inom utskottet af nu förevarande ärende och därvid uttalat mycken tvekan, huruvida förslaget vore på ett lyckligt och tydligt sätt affattadt, därest man afsåge att åt dess tillämplighet gifva den

*Lagförslag
om straff för
kvinna, som
dödat sitt
barn.*

(Forts.)

begränsning, som synes mig nödig, skall jag här yttra några ord. Vid utlåtandets justering har jag icke varit i tillfälle att deltaga och min tvekan har jag därför icke kunnat göra gällande vid utlåtandets affattande.

Tyngdpunkten hos förslaget till en ändring af straffen för vissa fall af mord och dråp å barn, föröfvade af dess moder, ligger i den föreslagna nya 34 § af 14 kapitlet strafflagen. Paragrafen vill från 1 till 3 §§ af samma kapitel skilja de fall, då kvinna, som af oloflig behandling varit hafvande, i annat fall än i 22 § sägs — det vill säga vid födelsen eller strax därefter — uppsåtligen dödat sitt barn, såsom paragrafen säger »under inflytande af den öfvergifna eller nödställda belägenhet, hvori hon i följd af barnets födelse befunnit sig». Straffpåföljden blir i sådant fall afsevärdt lägre.

Den tolkning vore visst icke konstruerad, utan synes det mig ligga närmast till hands, att det nya lagstadgandet skulle tillämpas i hvarje fall, då ett uppsåtligt dödande af ett barn begåtts af dess mor under inflytande af ett nödläge, hvori hon befunne sig till följd af barnets födelse. Alltså, så snart man konstaterat ett nödläge och kan påvisa ett kausalsammanhang mellan detta nödläge och ett barns födelse under angifna förhållanden, skulla detta lagstadgande vinna tillämpning. Om jag tänker mig det fallet konkret, exemplifieradt: En kvinna har till följd af oloflig behandling födt ett barn; hon har vid barnsbörden icke varit i något sådant nödläge, som här förutsättes, hvarken öfvergifven eller nödställd; både hon och hennes barn hafva under många år därefter lefvat under lyckliga förhållanden, men efter årtal kommer det felsteg, som hon begått, i dagen. Den vanära, som alla, hvilka intressera sig för henne, anse ligga i sakförhållandet, rifver upp det gamla, och i följd af detta barns födelse kommer hon i det nödläge, som lagförslaget talar om såsom en förutsättning. Barnet har nått en ålder af låt mig säga tio år.

En utbrytning från 1 och 3 §§:s tillämpningsområde af sådana fall, utan att man på samma gång tager under ompröfning, huruvida icke ett otal andra fall, som skola bedömas efter 1 och 3 §§ i kapitlet, bör vinna beaktande, synes mig icke vara hållbar. Man kan tänka sig många sådana fall, då omständigheterna tala lika högt för en längre gående skonsamhet mot en människa, som har dödat en annan, än nuvarande lag tillåter.

För min tvekan har jag inom utskottet gifvit uttryck i hemställan om en ändring, men jag erkänner, att den tolkning jag angifvit icke är nödvändig. För att i någon mån bidra till, att den icke må följas vid lagens tillämpning, vill jag från denna plats hafva uttalat såsom min uppfattning, att lagförslagens tillämpning förutsätter, att endast en med hänsyn till kvinnans förhållanden efter barnsbörden skäligen begränsad tid för-

flutit mellan barnets födelse och brottets begående, att den af sedda strafflindringen för uppsåtligt dödande, begånget af en mor å dess barn, sålunda icke må tillgodonjutas, då modern såväl fysiskt och psykiskt, till sin personlighet, som i afseende å yttre förhållanden, såsom de ekonomiska, återkommit till och under en skäligen tid lefvat under för henne förhållandevis normala förhållanden.

Lagförslag om straff för kvinna, som dödat sitt barn.
(Forts.)

Under förutsättning, att riktigheten af denna min uppfattning om lagförslagets afsedda innebörd icke här blir motsagd, lämnar jag min röst till bifall för detsamma, eljest icke.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande nr 44, i anledning af väckta motioner om dels utvidgad tillämpning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m., dels ändrad lydelse af 24 § i lagen om arrende af viss jord landet inom Norrland och Dalarna.

Om utvidgad tillämpning af lagen ang. förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en af herr *Carl Lindhagen* inom Andra kammaren väckt motion, nr 214, af följande lydelse:

»På grund af kända förhållanden, som utvecklats i en myckenhet äldre framställningar, nödgas jag hemställa: att Riksdagen ville

1:o) hos Kungl. Maj:t begära framläggande af förslag, att lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 enligt förebild af norrländska arrende- och vanhäfdslagarna utsträcker att omfatta äfven enskilda skogsspekulanter;

2:o) hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till de norrländska arrende- och vanhäfdslagarnas fulländande i de afseenden, som omförmålas i undertecknads reservationer till lagutskottets betänkande i ämnet vid 1909 års riksdag;

3:o) hos Kungl. Maj:t begära en snar allsidig och oväldig undersökning af ofvannämnda tre lagars och den norrländska ägostyckningslagens verkningar i afseende å de syften, som de skulle tjäna, äfvensom i den mån utredningen därtill ger anledning omedelbart framlägga förslag till förbättring i lagarna.»

I sammanhang med behandlingen af den i andra punkten af herr *Lindhagens* motion gjorda hemställan hade utskottet förehafat en af herrar *F. O. Mörtzell*, *Olof Jonsson* och *Anton Wikström*

Om utvidgad tillämpning af lagen ang. förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfa fast egendom inom Andra kammaren väckt, till utskottet likaledes hänvisad motion, nr 25, hvori hemställts, att Riksdagen måtte besluta den ändringen i lagen af den 25 juni 1909 om arrende af viss jord i Norrland och Dalarne, att den 24 § finge den lydelsen: »Jordägaren vare ansvarig för alla af hemmanet utgående utskylder».

m. m.
(Forts.) Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt,

a) att herr Lindhagens under mom. 1:o) i hans förevarande motion framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

b) att herr Lindhagens under mom. 2:o) i samma motion gjorda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

c) att herr Lindhagens yrkande under mom. 3:o) i motionen icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd; samt

d) att den af herr Mörtzell med flera väckta motionen ej heller måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Rogberg: I en del lappmarkssocknar, såsom t. ex. Malå, Stensele, Sorsele och Arvidsjaur, hafva beskattningsförhållandena faktiskt varit sådana, att bolagen i allmänhet brukat vid sig binda betalningsskyldigheten för sina arrendatorers kommunalutskylder. Men när 1909 års lag infördes och pålade bolagen en del ökade skyldigheter i förhållande till arrendatorerna, grepos de naturligt nog och förlåtligt nog i viss mån af lusten att komma ifrån de åtaganden, som enligt lagen icke ålåg dem; de upphöra nu att betala arrendatorernas kommunalutskylder. Nu är ställningen vorden sådan, att en hel del arrendatorer äro så fattiga, att de knappt förmå gälda utskylderna, andra arrendatorer åter hafva mera förmåga att göra det, men eftersom utskylderna äro synnerligen höga i dessa kommuner, inflyta de i regel trögt och ojämnt, och många komma på restlängd; kommunerna i sin ordning draga sig för att tillgripa utmätningståtgärder. Det underlåta de allmänt där uppe. Det inträffar ju stundom missväxt där, och kommunerna få därför, såvidt möjligt är, fara skonsamt fram med sina medlemmar. Följaktligen blir det ofta nog stora restlängder, och på restlängderna förekomma icke sällan ett afsevärdt antal arrendatorer. Då går det så, när de kommunala utgifterna måste gäldas, att de andra skattebetalarna i socknen, det vill säga hemmansägarna, få ökade skattebördor, och naturligt är det, att de söka utväg att få hjälp för de ökade bördorna, och därvid kasta de närmast sina blickar på arrendatorernas principaler, bolagen och skogsafverkarna, hvilka njuta inkomsten af skogen och i allmänhet anses hafva råd att betala. Däraf motionen. Men den väg, på hvilken

motionärerna ha inslagit, är icke möjlig att gå. Det har utskottet i sitt betänkande tydligt ådagalagt.

Jag har nu endast velat uttala en önskan, att åtgärder till hjälp för de fattiga skattebetalarna i dessa lappmarkskommuner måtte af statsmakterna snarast möjligt vidtagas, men har i öfrigt, herr talman, icke något yrkande.

Om utvidgad tillämpning af lagen ang. förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfa fast egendom m. m.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

(Forts.)

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 24 och 26 innevarande april bordlagda utlåtande nr 13, i anledning af Andra kammarens beslut på grund af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af arbetsförmedling för sjöfolk m. m.

Om inrättande af en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjömän.

I motion inom Andra kammaren, nr 251, hade herr *Ernst Söderberg* hemställt,

att Andra kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranledde, om förslag

dels till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling och

dels till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, hade i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren, med afslag å hvad motionären i förevarande motion hemställt rörande inrättande af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling, ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och, därest denna därtill föranledde, om förslag till inrättande af en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Hvad utskottet hemställt hade Andra kammaren bifallit.

Sedan beslutet delgifvits Första kammaren, hade denna hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott, som i nu föredragna utlåtande yttrat följande:

»I utlåtande nr 11 har utskottet, i anledning af en likalydande motion inom Första kammaren hemställt,

»dels att Första kammaren icke måtte bifalla motionen i hvad den afser inrättande af en maritim arbetsförmedling,

dels ock beträffande frågan om en arbetslöshetsförsäkrings-

Om inrättande af en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjömän.
(Forts.)

kassa, att Första kammaren ville i så måtto bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida tills vidare och intill dess frågan om arbetslöshetsförsäkring jämväl för sjömän kan blifva slutligen ordnad, sjömanshusen genom statsanslag eller annorledes må kunna sättas i tillfälle att i större omfattning än för närvarande är förhållandet lämna tillfälliga understöd åt behöfvande, arbetslösa sjömän.»

Utskottet finner icke anledning frångå hvad utskottet sålunda hemställt.

Utöfver hvad utskottet anfört i nämnda utlåtande vill utskottet tillägga allenast följande. Andra kammarens utskott har såsom främsta skälet för ett omedelbart ordnande af sjöfolkets arbetslöshetsförsäkring framhållit, att man på detta område redan nu har ett underlag för en arbetslöshetsförsäkringskassa i sjömanshusens organisation och i de af sjömännen erlagda hyresafgifterna. I anledning häraf anser sig utskottet böra erinra, att nämnda afgifter erläggas endast vid afmönstring från svenskt fartyg af befälhafvare och besättning, som påmönstrats för utrikes fart. För besättning i inrikes sjöfart eller å utländskt fartyg erlägges däremot ingen afgift. Att upptaga hyresafgifter för jämväl dessa besättningar torde också vara förenadt med synnerligen stora svårigheter, då för flertalet af dem någon mönstringskyldighet icke förefinnes och icke lämpligen kan föreskrifvas. Hyresafgifterna synas sålunda, åtminstone i sin nuvarande form, icke kunna läggas till grund för en arbetslöshetsförsäkring.

På grund häraf och under åberopande af hvad utskottet anfört i utlåtande nr 11 får utskottet sålunda hemställa, att Första kammaren icke måtte bifalla Andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Grefve Lagerbjelke: Då kammaren förut fattat beslut i samma fråga som den nu förevarande, kan det icke vara lämpligt, att kammaren ånyo ingår i pröfning af den fråga, som nu föreligger. Jag får därför hemställa, att kammaren måtte besluta, att den nu föredragna frågan må anses besvarad genom kammarens beslut med anledning af utskottets utlåtande nr 11.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att annat yrkande därunder ej förekommit än af grefve *Lagerbjelke*, att Första kammaren, som förut denna dag bifallit senare delen af hvad dess andra tillfälliga utskott hemställt i utlåtande nr 11, i anledning af en likartad, af herr Lindley väckt motion, hvilket beslut skulle delgifvas Andra kammaren, måtte finna utskottets i nu föreliggande utlåtande

gjorda hemställan besvarad genom Första kammarens nämnda beslut.

Om inrättande af en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjömän.
(Forts.)

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets i nu föreliggande utlåtande gjorda hemställan samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda, vid sammanträdet början aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående försäljning af sex lägenheter från till kronopark afsatta förra fältväbelsbostället Hälle nr 1 i Jämtlands län;

2:o) angående upplåtande af lägenheter från förra kompani-
chefs-bostället Hultarp nr 1 jämte Hultarp nr 2, en utjord i Kalmar län;

3:o) angående uppförande af nybyggnad m. m. för entomologiska afdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet; samt

4:o) angående vissa anordningar i Sveriges geologiska undersöknings nybyggnad.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående pensionering af distriktsveterinärer med flera.

Upplästes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från förra kaptensbostället Kulla nr 1 i Östergötlands län;

nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Norseskären nr 1 i Älfsborgs län;

nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra korpralsbostället Öfra Ljungby nr 1 med Kiddön nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upp-

låtande af lägenheter från förra häradshöfdingbostället Sunnegata nr 2 Uppegården i Skaraborgs län;

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra hospitalshemmanet Näset nr 1 i Älfsborgs län;

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra häradshöfdingbostället Löfsta nr 1 i Södermanlands län;

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kronofogdebostället Slättåkra nr 6 Aspegården och nr 8 Månsagården i Jönköpings län;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift å arrendeafgiften för arrendeåret 1910—1911 för en utarrenderad kronoegendom i Stockholms län;

nr 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Petsarfverum på Gotthland;

nr 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord i Södermanlands län;

nr 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra regementsskrifvarbostället Styfvinge nr 1 och 2 med underlydande i Östergötlands län;

nr 66, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra fänriksbostället Värlebo nr 2 i Kalmar län;

nr 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af de under Gripsholms kungsladugård i Södermanlands län dagsverksskyldiga torpen Nygärdet nr 1 och Sörtorp nr 1;

nr 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra fältväbelsbostället Bälunge nr 5 Toresgård med Bälunge nr 8 Bengtsgård i Älfsborgs län;

nr 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra korpralsbostället Knifberga nr 2 i Östergötlands län;

nr 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra hospitalshemmanet Vallkärra nr 7 i Malmöhus län;

nr 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af från viss jord till Visby domkyrka utgående jordskyld; samt

nr 72, angående rätt för ortsbefolkningen att å statens skogar inom Västerbottens och Norrbottens län mot en mindre afgift taga stubbar för tjärbränning.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag i syfte att frågor om nya eller förhöjda förmåner till ämbets- och tjänstemän endast genom Kungl. Maj:t må kunna föreläggas Riksdagen, och

nr 18, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 10 i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvändig reparation af stora sjukhusbyggnaden vid garnisons-sjukhuset i Stockholm;

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar af vissa förskottsvis utgifna medel;

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad och omändring af mässbyggnaden för underofficerare och manskap vid Lifgardet till häst;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande för Svea trängkår af en nedbrunnen verkstadsbyggnad m. m.;

nr 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en gevärsförrådsbyggnad med reparationsverkstad å Visborgs slätt;

nr 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af anslag till sjökarteverket och till utförande af sjömätningar;

nr 59, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förstärkning af reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll;

nr 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inredande af skollokaler m. m. för flottans räkning i f. d. landshöfdingeresidenset i Karlskrona;

nr 61, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

beviljande af anslag för beredande af tillfällig förbättring i lots- och fyrpersonalens aflöningsförmåner jämte en i ämnet väckt motion;

nr 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till aflönande af en extra mariningenjör m. m.;

nr 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af öfverbetalning å den för Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning afsedda delen af extra ordinarie anslagen till nybyggnader för kustartilleriets förläggning m. m.; och

nr 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af besparingar å vissa extra ordinarie anslag till anskaffning af krigsfartygsmateriel för täckande af brister i andra dylika anslag;

bankoutskottets utlåtande nr 19, angående vissa framställningar, rörande tionde hufvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två markområden, tillhöriga Västernorrlands regementes förra öfningsplats Sånga mo;

nr 44, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlämnande till landtförsvaret af viss del af den inom staden Västerås belägna kronolägenheten Kungsängen;

nr 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverflyttande till landtförsvaret af vissa delar af kronodomänerna nr 2 Hene Prästegården och nr 4 Hene Bredegården i Norra Kyrketorps socken af Skaraborgs län m. m.;

nr 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra majorsbostället Tostarp nr 2 med Råröd nr 1 och Lierna nr 1 i Kristianstads län;

nr 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra militieboställena Norra Östbro nr 1 och Södra Östbro nr 1 i Värmlands län;

nr 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra sergeantsbostället 1 mantal Kroken nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af kronan tillkommande ersättning för husröta å förra kronojägarbostället $\frac{1}{4}$ mantal Sjötorp i Skaraborgs län;

nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra fanjunkarbostället Farhult nr 3, 6 i Malmöhus län;

nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra sergeantsbostället Skafve nr 1 och förra kvartermästarbostället Kattarp nr 9 i Malmöhus län;

nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra sergeantsbostället Vistorp nr 7 i Kristianstads län;

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från kronoparken Gråshult i Kristianstads län;

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra fanjunkarbostället Mörby nr 4 Kronogården i Östergötlands län;

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från lotten nr 2 Fäladen af förra skvadronchefsbostället Rebbelberga nr 10 Kungsgården i Kristianstads län;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från förra kvartermästarbostället Lörstad nr 1 och 2 i Kalmar län;

nr 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kompanichefsbostället Målen nr 1 i Jönköpings län;

nr 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio samt lag angående ändrad lydelse af 14 § i förordningen om allmän flottled den 30 december 1880; och

nr 59, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående framläggande för Riksdagen af förslag till grunder för upplåtelse med tomträtt af bostadstomter å kronojord; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande vissa skogsarbetares ställning och lefnadsförhållanden m. m.

Herr statsrådet *Sandström* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående användande af öfverskott i den så kallade Djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals slott

samt för anordnande af fullständig värmeledning inom Drottningholms slott;

2:o) angående tilläggspension åt skrifbitrådet hos general-tullstyrelsen Blenda Amanda Lindström;

3:o) angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt;

4:o) angående utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk»;

5:o) angående reglering af aflöningsförhållanden m. m. beträffande amanuenser m. fl. befattningshafvare vid universitetens i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutets vetenskapliga institutioner;

6:o) angående tilldelande af ett andra ålderstillägg å 500 kronor åt fortifikationskassören och förrådsförvaltaren å Älfsborgs fästning C. G. R. Granlind;

7:o) angående anskaffande af afståndsmätningssinstrument; och

8:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1913 års stater.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande af områden från förra korpralsbostället Åsby nr 1 i Östergötlands län; och

2:o) angående upplåtande af vissa områden från förra fänriksbostället Hälfredstorp nr 1 i Kalmar län.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående användande af öfverskott i den så kallade Djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals slott samt för anordnande af fullständig värmeledning inom Drottningholms slott;

2:o) angående tilläggs pension åt skrifbitrådet hos general-tullstyrelsen Blenda Amanda Lindström;

3:o) angående utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk»;

4:o) angående tilldelande af ett andra ålderstillägg å 500 kronor åt fortifikationskassören och förrådsförvaltaren å Älfsborgs fästning C. G. R. Granlind;

5:o) angående anskaffande af afståndsmätning sinstrument;

6:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1913 års stater; samt

7:o) angående reglering af aflöningsförhållanden m. m. beträffande amanuenser m. fl. befattningshafvare vid universitetens i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutets vetenskapliga institutioner.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande, under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande af områden från förra korpralsbostället Åsby nr 1 i Östergötlands län; och

2:o) angående upplåtande af vissa områden från förra fänriksbostället Hålfredstorp nr 1 i Kalmar län.

Justerades femton protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3.18 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af en lifstidsränta åt Anna Sofia Karlsson i Ladvreta i Turinge socken;

2:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 3 mom. 6 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantals-skrifning;

3:o) i anledning af ifrågasatt förlängning af den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattning af socker m. m.;

4:o) angående utbyte mellan kronan och Stockholms stad af mark vid Husarviken å Djurgården;

5:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3 och 7 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

6:o) angående provisorisk lönereglering för bergmästarna;

7:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen;

8:o) angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid krigshögskolan J. E. Söderlund;

9:o) angående vidtagande af eldsäkerhetsanordningar i vissa krigsarkivets lokaler;

10:o) med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs familj (familjeunderstöd) under mobiliseringsöfningar senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913; samt

11:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ny aflöningsstat för statens skogsförsöksanstalt;
 - 2:o) angående uppförande af nybyggnad m. m. för statens skogsförsöksanstalt;
 - 3:o) angående vissa kompletteringsarbeten vid statens veterinärbakteriologiska anstalt;
 - 4:o) angående användning af besparing å till rikets allmänna kartverk anvisade extra anslag;
 - 5:o) angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete åt skogstorparen Isak Johansson Kenttäsaaris eller Rovas änka och barn;
 - 6:o) angående upplåtande af vissa områden från förra fanjunkarbostället Refvinge nr 3, 10 i Malmöhus län;
 - 7:o) anvisande af anslag till vissa byggnader och anläggningar vid Järfva och Mjölby stationer m. m.;
 - 8:o) förvärfvande för statsverkets räkning af Södertälje kanal m. m.;
 - 9:o) förslag dels till lag om ändrad lydelse af 13 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906 och dels till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909;
 - 10:o) anslag till anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring;
 - 11:o) pension å allmänna indragningsstaten till färjvaktaren vid Väddö kanal Anders Sedlunds änka Brita Margreta Sedlund;
 - 12:o) pension å allmänna indragningsstaten åt förre afdelningssingenjören vid statens järnvägsbyggnader, förre kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren O. T. W. Stanzéns änka Clara Hedvig Ulrika Stanzén, född Söderhjälm;
 - 13:o) anslag till om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm;
 - 14:o) inköp af vissa områden i Sorsele och Dorotea socknar för nomadlapparnas behof af renbete m. m.;
 - 15:o) anslag till understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd; samt
 - 16:o) anslag till anordnande af yrkesinspektion.
-

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:
 Jag kan icke underlåta att till protokollet uttala mitt beklagande af, att till Riksdagen öfverlämnas så många kungl. propositioner så sent som nu. Regeringen kan verkligen icke begära att, när propositionerna komma så sent, de skola kunna behandlas med tillräcklig omsorg.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 82, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse nr 80, till Konungen, angående åtgärder för motarbetande af missbruk af tobak och kaffe.

Anmälades och bordlades:

jordbruksutskottets utlåtande och memorial:

nr 42, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län samt två i ämnet väckta motioner, och

nr 60, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i frågor rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 14, i fråga om en af herr Olsson i Berg m. fl. inom Andra kammaren väckt motion, nr 173, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undanröjande af i gällande författningar förefintliga hinder för producenter af lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter att i huru små partier som helst direkt till konsumenterna försälja sina alster, samt

nr 15, i fråga om en af herr Lindhagen inom Andra kammaren väckt motion, nr 222, om skrifvelse till Kungl. Maj:t an-

gående åtgärder till tryggande af den gemensamma skandinaviska lagstiftningen m. m.

Föredros och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts den 27 innevarande april bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 27 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande nr 17 och memorial nr 18, statsutskottets utlåtanden nr 53—64, bankoutskottets utlåtande nr 19, jordbruksutskottets utlåtanden nr 43—58 och memorial nr 59 äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 14.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 343, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af de personliga afgifterna till stat och kommun, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående ny aflöningsstat för statens skogsförsöksanstalt;
 - 2:o) angående uppförande af nybyggnad m. m. för statens skogsförsöksanstalt;
 - 3:o) angående vissa kompletteringsarbeten vid statens veterinärbakteriologiska anstalt;
 - 4:o) angående användning af besparing å till rikets allmänna kartverk anvisade extra anslag; samt
 - 5:o) angående upplåtande af vissa områden från förra fanjunkarbostället Refvinge nr 3, 10 i Malmöhus län.
-

Föredrogos och hänvisades till bankoutsrottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till färjvaktaren vid Väddö kanal Anders Sedlunds änka Brita Margreta Sedlund;

2:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre afdelningsingenjören vid statens järnvägsbyggnader O. T. W. Stanzéns änka Clara Hedvig Ulrika Stanzén, född Söderhjelm;

3:o) angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete åt skogstorpären Isak Johansson Kenttäsaaris eller Rovas änka och barn; samt

4:o) angående beredande af en listidsränta åt Anna Sofia Karlsson i Ladvreta i Turinge socken.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda, under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anvisande af anslag till vissa byggnader och anläggningar vid Järfva och Mjölby stationer m. m.;

2:o) angående förvärfvande för statsverkets räkning af Södertälje kanal m. m.;

3:o) angående anslag till om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm;

4:o) angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid krigshögskolan J. E. Söderlund; samt

5:o) angående provisorisk lönereglering för bergmästarna.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nedannämnda, denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 3 mom. 6 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantals-skrifning;

2:o) i anledning af ifrågasatt förlängning af den å inter-

nationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattningen af socker m. m.; samt

3:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3 och 7 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften.

Vid föredragning af följande, under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen,

2:o) angående utbyte mellan kronan och Stockholms stad af mark vid Husarviken å Djurgården,

3:o) angående vidtagande af eldsäkerhetsanordningar i vissa krigsarkivets lokaler,

4:o) med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs familj (familjeunderstöd) under mobiliseringsöfningar senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913,

5:o) med förslag dels till lag om ändrad lydelse af 13 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906 och dels till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909,

6:o) angående inköp af vissa områden i Sorsele och Dorotea socknar för nomadlapparnas behof af renbete m. m.,

7:o) angående anvisande af anslag till understödjande af sjukkasor, som meddela moderskapsunderstöd,

8:o) angående anslag till anordnande af yrkesinspektion, och

9:o) angående anslag till anordnande af inspektion öfver elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring,

blefvo dessa propositioner, hvar för sig, på begäran bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,27 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
